

Årsrapport 2016

Noen glimt fra året som gikk...

Fosshagen: Ordfører Gunn Cecilie Ringdal og stortingsrepresentant Kristin Ørmen Johnsen under åpningen.

Snorklipping: Ordfører Gunn Cecilie Ringdal sto for den offisielle åpningen av Fosshagen.

Utlån av utstyr: I desember åpnet Bua Lier. Der kan barn og unge låne fritidsutstyr.

Sunne og aktive liunger: Prosjekt for fysisk aktivitet og sunne matvaner for barn og unge.

Strategisk næringsplan: Knut Andreas Kran, Lier næringsråd, bidro under frokostmøtet om planen.

Ungdomshjelpa: Nytt lavterskeltilbud for barn og unge i Lier.

Årets rapport

Rapporteringen til kommunestyret for året 2016 skjer gjennom to dokumenter:

- **Regnskapet** redegjør detaljert for kommunens økonomiske resultat. Budsjett for 2016 ble vedtatt som del av handlingsprogrammet, og justert ved behandlingen av tertialrapportene.
- **Årsrapporten** redegjør for samfunn, tjenester, medarbeidere og økonomi.

Årsrapporten gjelder bare de funksjonene rådmannen har ansvaret for. Dokumentet omfatter derfor ikke politiske styringsorganer og selskaper/foretak. Det vises til egne årsrapporter, som behandles i selskaps-/foretaksorganene.

Med utgangspunkt i standard for noter og årsberetning defineres kapitlene «Økonomi», «Likestilling», «Kjønnsbalanse, likestilling og mangfold», «Internkontroll» og «Etikk og antikorrupsjon» i denne årsrapporten til å være kommunens årsberetning. Årsrapporten for øvrig er tilleggsinformasjon.

I henhold til regelverket går **finansrapporten** som egen sak.

Innhold

Rådmannens kommentarer	3
Samfunn	5
Tjenestene	11
Medarbeidere	33
Økonomi	38

Rådmannens oppsummering

I oppgjørets time viser Lier kommunes regnskap et godt årsresultat for 2016. Faktisk bedre enn vi hadde regnet med. Samtidig ser vi at flere trenger mer av våre tjenester og at vi har brukt mer enn vi hadde forutsatt. Spesielt merkbart blir det innenfor omsorgstjenestene, der vi på den annen side nådde en milepæl for bedre tjenester i mai 2016 da Fosshagen (bildet) ble tatt i bruk.

Rett følger plikt

Vi er opptatt av å være tydelige og skape forutsigbarhet gjennom det arbeidet vi gjør. Det vil alltid være en sammenheng mellom innbyggernes rettigheter, pliktene og de mulighetene samfunnet byr på. NAV er ett eksempel der det er brukt tid og krefter på så vel kunnskapsgrunnet som endring av praksis og arbeidsrettet oppfølging.

Sunnere

Et sunt liv er gjerne et bedre og lengre liv. Lier kommune har lyktes godt i å bidra til gode matvaner og mer fysisk aktivitet i nesten alle aldersgrupper. På det viset forebygges både fysiske og psykiske plager. Dermed er det flere som klarer seg bedre i hverdagen og som blir eldre enn før. Men gamle eldre har et større behov for bistand og tjenester, og gir økt press på omsorgs og velferdstjenestene.

Best alene

2016 var året der kommunestyret slo fast at Lier skal bestå som egen kommune. Liers beliggenhet, evnen til å bære utfordringene og en vekst som betyr dobling i folketallet de neste 20 - 25 årene er noe av begrunnelsen. Allerede før Stortinget fattet det endelige vedtaket om kommunereformen er det slått fast at den vil ha virkninger for oppgaveløsning og organisering selv om Lier kommune har uforandrede grenser.

Styrket økonomien

For kommuner over hele landet ga omleggingen i skattesystemet et langt bedre resultat enn opprinnelig budsjettet. For vår del skjer det på tross av lav vekst i innbyggertallet, og det er ikke grunn til å tro at noe tilsvarende vil være tilfelle i nærmeste fremtid.

Det er betenkelig at forbruket spesielt innenfor enkelte tjenesteområder overskrider budsjettet med 1,5%, selv om dette veies opp av større utbytte fra kommunalt eide selskaper i 2016 og i tillegg sett noe lavere lønns- og pensjonsutgifter enn budsjettet. Trenden har ført til at rådmannen i regnskapsåret tok initiativ til en systematisk ”nybudsjettering” med vekt på de mest utsatte områdene innen omsorgs- og velferdstjenestene som skal komme til uttrykk i kommende økonomiplaner/årsbudsjett.

Lier, 31. mars 2017

Hans-Petter Christensen
Rådmann

Forslag til vedtak:

Drift:

1. Rådmannens årsrapport for 2016 tas til etterretning.
2. Følgende disponering godkjennes i forbindelse med over- og underskuddsordningen:

Etter reglene for over- og underskuddsordningen reduseres fondet med 270 000 kr. Reduksjonen i over- /underskuddsfondet justeres mot kommunens generelle disposisjonsfond.

3. Overskudd i driftsregnskapet på 28 287 028 kr avsettes til disposisjonsfond.
4. Diverse foreldete bundne fond, avsluttes med et samlet beløp på 5 211 656 kr. Dette overføres til kommunens generelle disposisjonsfond (se side 58)
5. Disponering av disposisjonsfond

Deler av overskuddet er knyttet til ubrukte midler til formål som vil ha utgifter i kommende år. I disposisjonsfondet avsettes følgende til konkrete formål (se side 57)

- Flyktningtjenesten 1 586 000 kr
- Disponering av overskudd husleie 1 301 723 kr.
- Plan-/oppmålingsdialogen 250 000 kr.
- Frisklivssentralen 1 080 000 kr.

Investering

6. Diverse prosjekter avsluttes med et samlet underforbruk på 301 114,03 kr. Dette avsettes til ubundet kapitalfond. Etter vedtaket utgjør fondet 8 403 063,59 kr. (se side 53)
7. Ubrukte investeringsmidler pr. 31.12.2016, for prosjekter som ikke er avsluttet, bevilges opp på de respektive prosjekt i 2017. Beløpet utgjør i alt 374 638 700 kr, og finansieres mot 327 814 700 kr lån og 46 824 000 kr refusjon for merverdiavgift.
8. Tidligere bevilget beløp på 24 000 000 kr, til prosjekt 9497 «Inventar Fosshagen», tilbakeføres og omdisponeres til låneoptak 2017. (se side 53)

Samfunn

Energi og klima

Lier kommune skal bli et lavenergi- og lavutslippssamfunn. I 2016 ble forslaget til energi- og klimaplan sendt til politisk førstegangsbehandling og lagt ut for offentlig ettersyn. Planen er laget i samarbeid med en politisk referansegruppe. Planen tar utgangspunkt i kommunens virkemidler, men har også tiltak i samarbeid med andre. Energi- og klimatiltak er satt inn i to handlingsplaner, en for Lier kommunes virksomhet og en for Liersamfunnet. I tillegg er det en egen handlingsplan for klimatilpasning, med fokus på hvilke grep kommunen bør gjøre for å tilpasse oss et klima i endring.

Fosshagen ble ferdigstilt våren 2016, med åpning og innflytting i mai. Fosshagen er bygget energieffektivt som passivhus og er sertifisert etter miljøklassifiseringssystemet BREEAM.

Kommunereformen

Lier kommune besluttet i 2016 at kommunen er best tjent med å fortsette som egen kommune. Kommunestyret traff sin endelige beslutning om kommunereformen i 15.mars 2016. Med bakgrunn i gjennomførte utredninger, innbyggerundersøkelsen og dialog med nabokommunene ser Lier kommune seg best tjent med å fortsette som egen kommune. Dersom forutsetningene skulle endre seg i det videre arbeidet med kommunereformen vil spørsmålet kunne reises på nytt.

Fjordbyen

Områderegulering med konsekvensutredning for nytt Vestre Viken sykehus på Brakerøya i Drammen og Lier kommune ble vedtatt i bystyret i Drammen i mai og kommunestyret i Lier juni. Planen avklarer hovedtrekkene i arealbruk og adkomstforhold i tilknytning til sykehuset. I juni fattet også helseministeren beslutningen om utviklingen av sykehuset på Brakerøya.

Kommuneplanutvalget i Lier besluttet områderegulering som plantype for Fjordbyen med presisering at arbeidet skulle foregå innen rammen av plansamarbeidet med Drammen. Alternative modeller for organisering av plansamarbeidet er drøftet med Drammen, og begge kommunene har fattet felles vedtak om samarbeidsmodell, rammer for planprosessene og mandat for hovedprosjektet.

Transport og samferdsel

Buskerudbyen

Forslaget til transportpakken Buskerudbypakke 2 ble behandlet politisk i kommunene i 2016. Transportpakken skal gjøre det enklere og raskere å ta seg frem med tog, buss, bil

og sykkel i området for Buskerudbyen. Det er lagt opp til delfinansiering av tiltakene med bom. Lier kommune vedtok Buskerudbypakke 2 i september, og ble også vedtatt i de øvrige kommunene samt fylkeskommunen. Drammen landet imidlertid ikke plasseringene av bomsnittene ved sin behandling, og ved utgangen av året var derfor statusen for Buskerudbypakke 2 uavklart.

RV 23

Ved innledningen til året ble oppstart av ny kommunedelplan for RV 23 Linnes-E18-Lianåsen varslet igangsatt. Forslag til planprogram ble justert og behandlet politisk mot slutten av året. I nord ble planområdet utvidet slik at også en vikerkorridor inngikk i høringsutkastet. I vest ble planområdet innskrenket, slik at en mulig fremtidig videreføring av rv. 23 i den såkalte Lierdiagonalen ble tatt ut av høringsutkastet.

Sommeren 2016 ble det satt i gang forberedende arbeider på strekningen rv. 23 Dagslett - Linnes. Arbeidene innbefatter en rundkjøring i krysset mellom dagens rv. 23 og Gilhusvegen, rundkjøring på dagens rv. 23 ved Gullaug og ulike anleggsveger.

Folkehelse

Lier kommune utarbeidet i 2016 en folkehelse rapport med oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer i Lier kommune. Rapporten synliggjorde at Grønne Lier har behov for en *grønn* helsefremmende satsning med prioritering og utvikling av lavterskel tilbud og tidlig innsats. Lier Frisklivssentral ble videreutviklet i 2016 og i løpet av året benyttet 1064 liunger frisklivstjenester, det vil si 4,1% av befolkningen.

Sunne og aktive liunger (SAL) er Lier sin modell for livsmestring med fokus på trivsel, bevegelsesglede og sunne matvaner i skole og barnehage. Vi har i 2016 startet prosessen med å rulle ut SAL i barnehager og skoler i Lier. Det ble bl.a med innovasjonsmidler laget en SAL film som beskriver modellen. Fra høsten 2016 har 8 barnehager (33%) og 3 skoler (25%) arbeidet systematisk med å implementere SAL i daglig drift i barnehager og skoler.

Kommunen har i løpet av 2016 fått en rekke tilbakemeldinger om at vårt folkehelsearbeid rettet mot våre innsatsområder *sosiale ulikheter, psykisk helse, barn og unge* samt *levevaner* er systematisk og målrettet.

Beredskap

Beredskapsrådet i Lier har hatt to møter i 2016, 28. Rådet ledes av ordfører og består for øvrig av deler av kommunens kriseledelse sammen med andre samarbeidende aktører. Det er også gjennomført to beredskapsøvelser, begge med ekstremnedbør med flom og fare for ras/skred som scenario. Den ene var en skrivebordsøvelse, den andre en såkalt spilløvelse.

Boligpolitikk

Lier er med i Husbankens nye by- og tettstedsprogram Bolig for velferd, og skal bruke perioden til å iverksette mål og tiltak i boligsosiale handlingsplan.

Arbeidet er godt i gang. En bredt sammensatt styringsgruppe er på plass. Oppstartsamling med deltakere fra 15 ulike virksomheter og selskaper er gjennomført. Av vedtatte tiltakene for 2016 er bl.a. følgende gjennomført:

- Endret reglene for kommunal bostøtte
- Vedtatt ombygging av Gifstadbakken 9 til boliger for personer med behov for ressurskrevende tjenester
- Iverksatt forprosjekt for bruk av Vestsideveien 100

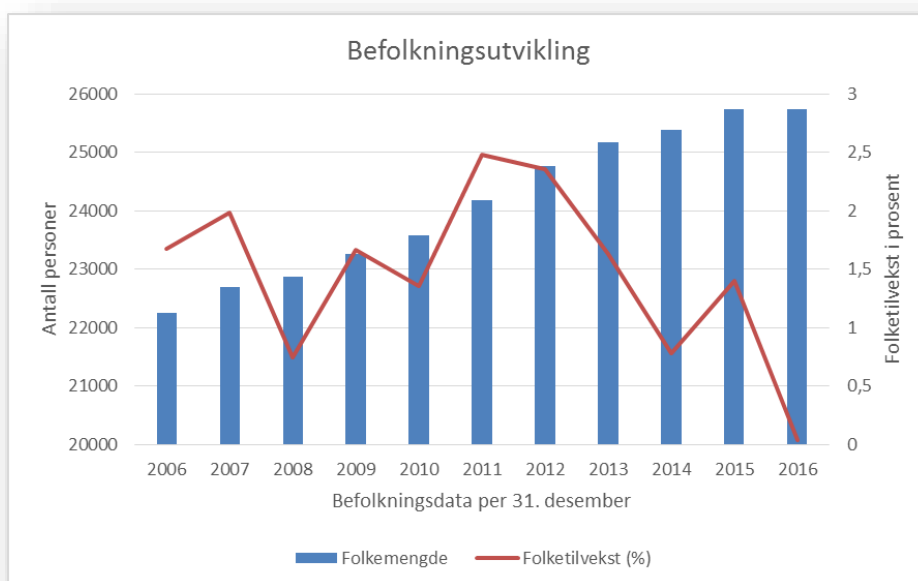
Politiske oppdrag

Tiltak/vedtak	Sak	Status	Kommentar
I forbindelse med det pågående arbeidet med ny strategisk næringsplan for Lier etableres en fast samarbeidsgruppe med næringslivet som referansegruppe. Stillingen som næringsrådgiver vurderes utvidet som en del av dette arbeidet.	HP 16-19 oppdr 2.26	Ferdigstilt	Samarbeidet med næringslivet følges opp som del av strategisk næringsplan. Stillingen som næringsrådgiver er vurdert i forbindelse med HP 2017-2020, men foreløpig er det ikke prioritert en egen stilling til dette.
Lier sikres et bedre kollektivtilbud. Det tas kontakt med aktørene Buskerud fylkeskommune som er ansvarlig for kollektivtrafikk og operatørene Ruter, NSB og Brakar. Frist: 2016	HP 16-19 oppdr 2.27	I arbeid	Det har vært kontakt med kollektivtrafikkoperatørene som ledd i arbeidet med forbedret tilbud til og fra Lier stasjon, nytt initiativ tas vårhalvåret 2017.
I forbindelse med revisjon av energi- og klimaplan innarbeides en handlingsplan mot støy etter forurensningsforskriftens kapittel 5.	HP 16-19 oppdr 2.32	I arbeid	Det er gjennomført et innledende kartleggingsarbeid som grunnlag for en egen handlingsplan mot støy. Rådmannen forbereder en egen melding om status i arbeidet og planlagt fremdrift.

Befolkningsdata

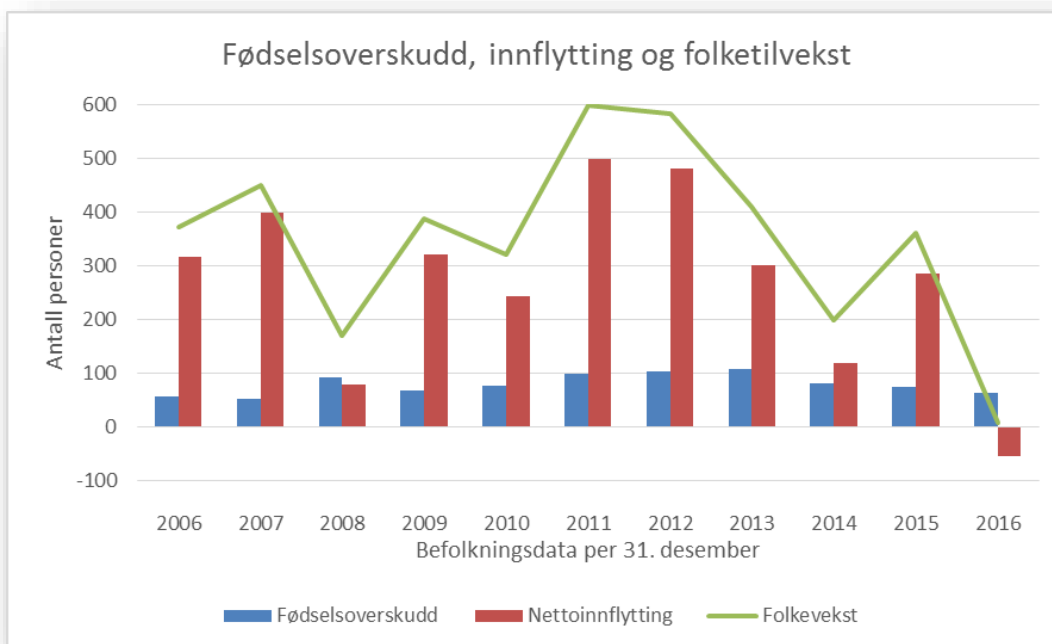

Liers befolkning økte i 2016 med 9 personer. Dette utgjør en vekst på 0,03 %. Siden 2006 har den årlige gjennomsnittlige veksten vært på 1,4 %. På landsbasis var befolkningsveksten i 2016 den laveste på ti år, med en vekst på 0,85 %.

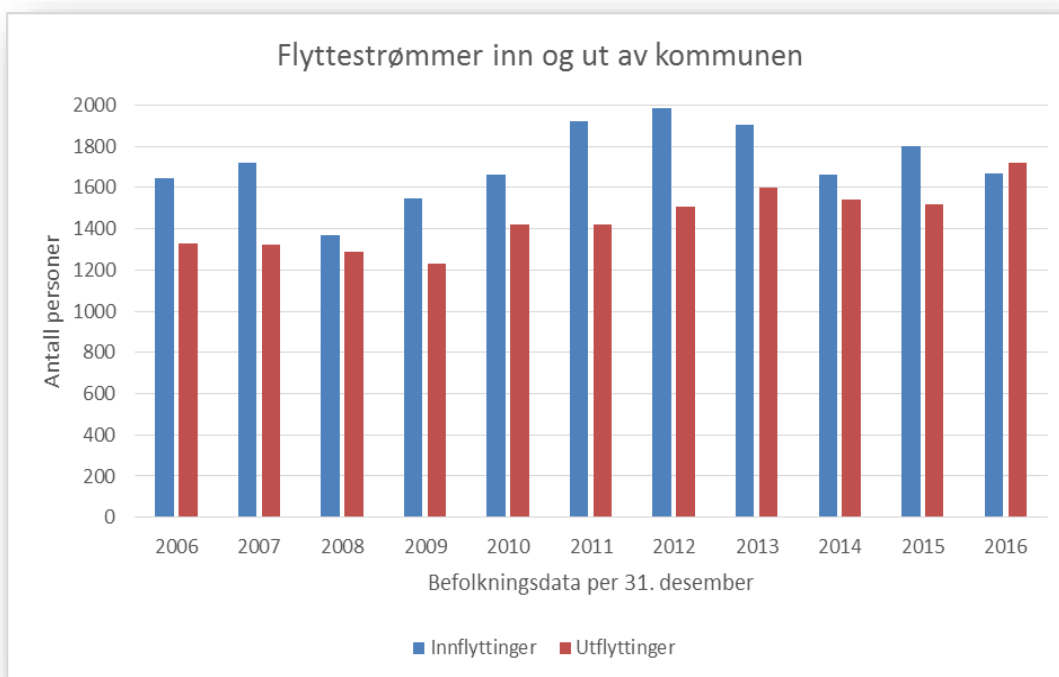
Befolkningsdata per 31. desember	2012	2013	2014	2015	2016	Endring siste år
0 år	294	289	252	279	238	-41
1-5 år	1 586	1 631	1 609	1 626	1 591	-35
6-12 år	2 315	2 345	2 434	2 430	2 422	-8
13-15 år	994	972	969	976	1 003	27
16-19 år	1 333	1 364	1 329	1 322	1 326	4
20-44 år	7 967	8 049	8 085	8 227	8 098	-129
45-66 år	7 182	7 260	7 289	7 359	7 462	103
67-79 år	2 221	2 391	2 523	2 646	2 723	77
80-89 år	721	720	731	721	721	-
90 år eller eldre	150	154	157	145	156	11
Innbyggere i alt	24 763	25 175	25 378	25 731	25 740	9

Tabellen ovenfor kan i grove trekk deles opp i to. I løpet av 2016 har det blitt færre innbyggere i alderen 0 – 44 år, og flere innbyggere i alderen 45 år og eldre. Dette indikerer en mangel på innflytting for eksempel av familier med barn.

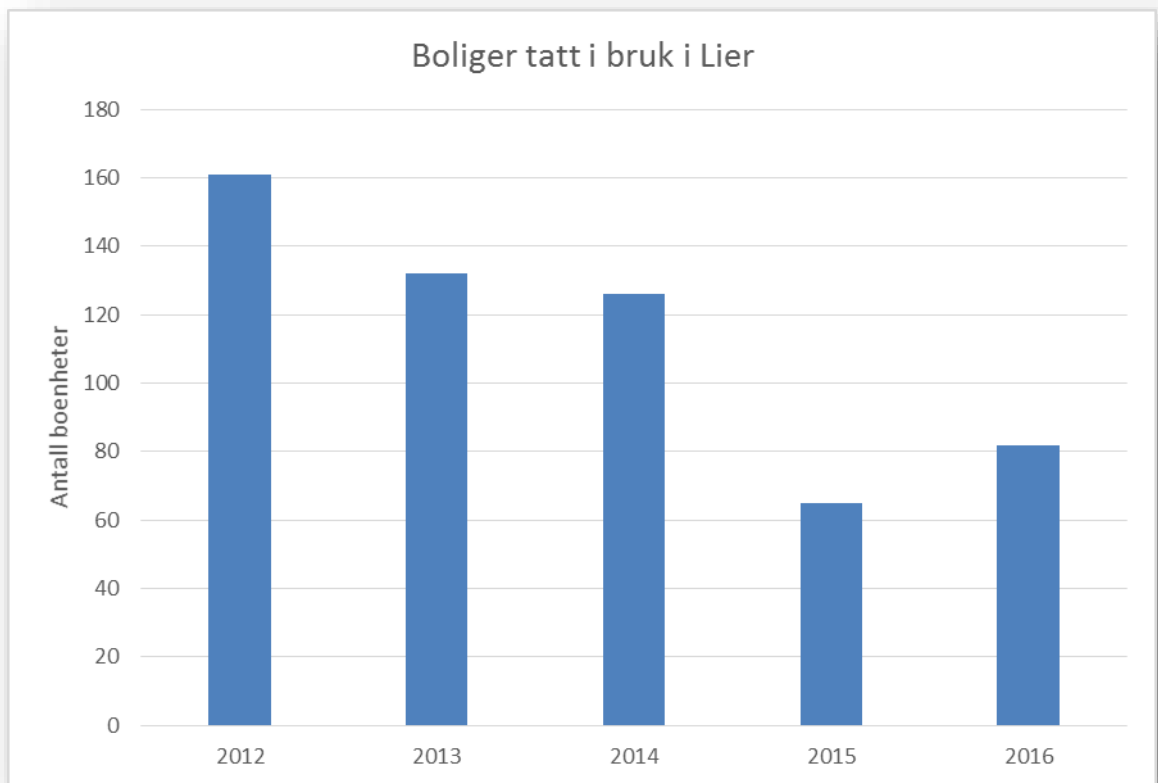
Fødselsoverskuddet (differansen mellom antall barn som blir født og antall personer som dør) ligger relativt stabil på mellom 50 og 100 personer per år. I 2016 var fødselsoverskuddet på 63 personer. Dette betyr at folketilveksten i stor grad er avhengig av nettoinnflyttingen til kommunen.

I 2016 var både innflyttingen lavere og utflyttingen høyere enn snittet for perioden 2006 -2016. I 2016 var nettoinnflyttingen for første gang negativ innenfor måleperioden 2006 – 2016.

Boligbygging

I 2016 ble det gitt midlertidig brukstillatelse eller ferdigattest til i alt 82 boenheter i Lier. Dette er en liten oppgang fra 2015. Siden 2012 har tendensen totalt sett vært en fallende boligutbygging.

Arbeidsledighet

Ved utgangen av 2016 var det 249 helt arbeidsledige i Lier. Dette utgjør 1,9 % av arbeidsstyrken mot 2,6 % i Buskerud og 2,8 % nasjonalt.

Tjenestene

Grunnskole og PPT

Økonomisk resultat

Grunnskole og PPT (tall i 1000 kr)	Regnskap 2016	Budsjett 2016	Avvik kr. 2016	Avvik % 2016
Lønn fratrukket syke- og sv.ref	293 367	288 971	4 396	1,5 %
Driftsutgifter inkl mva ref	43 233	31 521	11 712	37,2 %
Inntekter eks. syke. sv ref og mva ref	-47 611	-34 113	-13 499	39,6 %
Driftsresultat	288 988	286 379	2 609	0,9 %

Skolene og PPT har til sammen et merforbruk på 3,4 mill. kr i 2016. De fleste skolene har et merforbruk i 2016, prosentvis høyest ligger Hennummarka og Sylling med 4 % avvik, mens Hegg er 3 % over budsjett. Det er iverksatt tiltak for å redusere merforbruket, men dette vil først få full effekt fra august 2017. Det er en negativ utvikling i økonomisk resultat for skolene i 2016 sammenliknet med 2015 (negativt avvik har vokst med 3,5 mill. kr).

PP-tjenesten endte opp 0,8 mill. kr. under budsjett.

Fellesområdet for skole er 0,8 mill. kr under budsjett. Det er i hovedsak lavere utgifter til Frydenhaug skole (færre elever) som utgjør denne besparelsen.

Årsaken til det store avviket mellom regnskap og budsjett for driftsutgifter og for inntekter skyldes i hovedsak føringer på fellesområdet, og har ikke betydning for hver enkelt skole.

Politiske oppdrag

Tiltak/vedtak	Sak	Status	Kommentar
Før omleggingen av finansieringen for grunnskolen iverksettes må effekt og konsekvenser vurderes nærmere. Det skal foreligge en grundig gjennomgang som inkluderer og ivaretar pedagogiske, organisatoriske, administrative, økonomiske og kvalitetsmessige hensyn. Arbeidet med dette påbegynnes umiddelbart og klargjøres for politisk behandling i løpet av februar 2015. Dette av hensyn til skolenes egen planlegging. En omlegging følges opp nøye og evalueres politisk gjennom Tjenesteutvalget (Grunnskole-, barnehage- og kulturutvalget i neste kommunestyreperiode) og administrativt av Rådmannen. Barneskolekretsene skal opprettholdes. Det legges inn en buffer for å håndtere en elevtallsøkning i perioden.	HP 15-18 oppd 2.5	Fullført	Modell med klasseressurs hvor klassesdeling skjer ved 26 elever ble innført fra august 2015. Lier kommune har fått midler fra Udir. for høst 2016. Disse er øremerket til lærerstillinger på 1.-4. trinn ved skoler hvor vi har store gruppestørrelser (over landsgjennomsnittet)
Arbeidet med trafiksikkerhetsopplæring i skolen fokuseres i skoleåret 2016/17. Det vurderes å utarbeide en egen «Barnas transportplan».	HP 16-19 oppdr 2.16	Fullført	Ivarettatt gjennom Lier kommune Trafiksikkerhetsplan 2017 – 2020 og kompetansemålene i Kunnskapsløftet.
Det legges til rette for utrulling med lokale tilpasninger av «Sunne og aktive liunger» i alle skolene etter modell fra Sylling og Oddevall.	HP 16-19 oppdr 2.17	I arbeid	Utrulling starter med analyse og planlegging januar 2017 på noen skoler. Heia skole har startet høsten 2016.
Rådmannen tar initiativ til å øke fokus på skolemiljø med den hensikt å bekjempe tradisjonell og digital mobbing.	HP 16-19 oppdr 2.19	Fullført	Skolemiljø er fokusområde innenfor «Folkehelse og livsmestring» i Kvalitetsplanen for lierskolen 2016-2020. Skolene jobber med nettvett gjennom iktplan.no. Fylkesmannen har ført tilsyn med to skoler i tillegg til at vi gjennomførte to lokale tilsyn med elevenes psykososiale arbeidsmiljø som tema. Erfaringene fra dette er delt med alle skolene

Andre saker

Kvalitetsplan for lierskolen 2016-2020: «Læring og livsmestring» er sendt ut på høring. De vedtatte fokusområdene er: 1. Dybdelæring med fokus på norsk, matematikk og engelsk. 2. Folkehelse og livsmestring med fokus på bevegelsesglede, sunne matvaner og tillit og trivsel.

Målekort

Oppvekst

Område	Måleindikator	Kilde	2015	2016		2016		
			Resultat	Ønsket	Godt nok	Resultat		
O 1								
Elevenes resultater	O 1,1	Lesing 5.trinn	Nasjonale prøver	52	52	50	51	●
	O 1,2	Regning 5. trinn	Nasjonale prøver	51	51	50	50,9	●
	O 1,3	Engelsk 5.trinn	Nasjonale prøver	49	51	50	49,4	●
	O 1,4	Lesing 8 trinn	Nasjonale prøver	51	51	50	51	●
	O 1,5	Regning 8.trinn	Nasjonale prøver	51	51	50	52	●
	O 1,6	Engelsk 8.trinn	Nasjonale prøver	51	51	50	50	●
	O 1,7	Lesing 9. trinn	Nasjonale prøver	54	54	53	56,3	●
	O 1,8	Regning 9. trinn	Nasjonale prøver	53	55	54	53,7	●
O 2								
Elevenes resultater på skriftlig eksamen	O 2,1	Engelsk	Eksamen	3,7	3,8	3,7	3,7	●
	O 2,2	Matematikk	Eksamen	3,4	3,5	3,4	3,4	●
	O 2,3	Norsk	Eksamen	3,6	3,7	3,6	3,6	●
	O 2,4	Norsk sidemål	Eksamen	3,3	3,4	3,3	3,4	●
O 3								
Grunnskolepoeng	O 3,1	Grunnskolepoeng	KOSTRA	42,2	42,5	42	42,2	●
O 4								
Spesialundervisning	O 4,1	Andel elever som har spesialundervisning	KOSTRA	10 %	9 %	10 %	9 %	●
O 5								
VGS	O 5,1	Direkte overgang til VGS	KOSTRA	98 %	99 %	98 %	98 %	●
O 6								
Sunne og aktive liunger	O 6,1	Motivasjon/trivsel	Elevundersøkelsen	58 %	61 %	59 %	59 %	●
	O 6,2	Mobbing på skolen	Elevundersøkelsen	5 %	0 %	0 %	5 %	●
O 7								
Miljø	O 7,1	Miljøfyrtårnsertifisert	antall skoler	9	12	12	9	●
O 8								
Digitale ferdigheter	O 8,1	På skolen bruker vi digitale verktøy for å lære	Elevundersøkelsen	3,9	4	3,9	4,4	●
	O 8,2	Lærer å bruker informasjon fra internett	Elevundersøkelsen	3,9	4	3,9	4,1	●
	O 8,3	Antall PC og nettbrett i skolen pr elev	Egen telling 2016	0,86	0,86	0,8	0,86	●

* Enkelte måltall er korrigeret til måltall fra HP 2017-2020

Kommentarer til måleindikatorer med røde trafikklys

- O 1,3 Nasjonale prøver engelsk 5. trinn ligger under nasjonalt snitt. Resultatet er en svak økning fra 2015. Videreutdanning for lærere innen engelsk er prioritert.
- O 1,8 Nasjonale prøver regning 9. trinn ligger like under landssnitt, men med en stigende tendens fra i fjor. Videreutdanning innen matematikk er prioritert for lærere.
- O 6,2 Det er nulltoleranse for mobbing. Dette er et kontinuerlig arbeid ute på skolene.
- O 7,1 Tre skoler er under sertifisering i 2017.

Barnehage

Økonomisk resultat

Barnehage (tall i 1000 kr)	Regnskap 2016	Budsjett 2016	Avvik kr. 2016	Avvik % 2016
Lønn fratrukket syke- og sv.ref	26 695	27 783	-1 087	-3,9 %
Driftsutgifter inkl mva ref	187 924	181 917	6 007	3,3 %
Inntekter eks. syke. sv ref og mva ref	-16 384	-14 259	-2 125	14,9 %
Driftsresultat	198 235	195 440	2 795	1,4 %

De tre kommunale barnehagene har i sum et overskudd på 0,5 mill. kr.

Fellesområdet har et merforbruk på 3,3 mill. kr, noe som tilsvarer 2 % over budsjett. Hovedårsaken til avviket er at kommunalt tilskudd til private barnehager ble 3,5 mill. kr høyere enn budsjettert, et avvik på 2,2 %. Satsene for tilskudd 2016 økte mer enn pris- og lønnsvekst. Det er vanskelig å forutse det kommunale tilskuddet til private barnehager, da barnetall endrer seg gjennom hele året (spesielt stor endring i august), og selv små endringer i antallet medfører store endringer i utgifter (totalt kommunalt tilskudd til drift og kapital var 168 mill. kr i 2016).

Fra og med 2016 fikk de private barnehagene 100 % dekning (beholder 100 % av tilskuddssatsene).

Politiske oppdrag

Tiltak/vedtak	Sak	Status	Kommentar
Det legges frem en egen sak om fastsettelse av normtall for utvikling av kvaliteten i barnehagene som f.eks bemanningsnorm, formelt kompetansenivå, ansenitet m.m. Denne skal inkludere forslag til en kompensasjonsordning basert på objektive kriterier for barnehagene. Dagens ordning med mulighet til å søke tilleggsbevilgning bortfaller. Frist 30.06.2016.	HP 16-19 oppdr 2.7	Fullført	Saken ble lagt frem for GBK i september. Nytt oppdrag i HP: Tidlig innsats i barnehagene er viktig. Bemanningsnormen med 6 barn/voksen fases inn i barnehagene i Lier perioden frem til 2019. Rådmannen legger frem en egen sak om hvordan bemanningsnormen kan finansieres. Frist: 1. halvår 2017.
Det er et mål å utnytte eksisterende kapasitet før nye barnehager bygges.	HP 16-19 oppdr 2.8	Fullført	Ble svart ut i temamøte barnehage i GBK-utvalget 27.9.16.

Andre saker

Kompetanseplan for barnehagene i Lier for perioden 2016-2020 er utarbeidet.

Målekort

Barnehage

Område	Måleindikator	Kilde	2015	2016*		2016
			Resultat	Ønsket	Godt nok	Resultat
B 1						
Brukerundersøkelsen	B 1.1 Kommunale bhg.	bedre kommune 2015	5	5,2	5	gjennomføres annethvert år
	B 1.2 Private bhg.		5,2	5,2	5	
B 2						
Bemanning	B 2.1 Andel styrere og ped. ledere med godkjent barnehagelærerutdanning	KOSTRA	91,9 %	97 %	95 %	89,4 %
	B 2.2 Andel menn i barnehager	KOSTRA	6,6 %	10 %	7,5 %	7,8 %
	B 2.3 Andel med dispensasjon fra utdanningskravet i kom. barnehager.	personer	0	0	0	0
	B 2.4 Andel med dispensasjon fra utdanningskravet i private barnehager.	personer	14	5	10	9,2
	B 2.5 Antall barn per ansatt i kommunale barnehager.	KOSTRA	6,4	6,2	6,4	6,4
	B 2.6 Antall barn per ansatt i private barnehager.	KOSTRA	6,4	6,2	6,4	6,3
B 3						
Dekningsgrader	B 3.1 Barn med rett til plass på venteliste	egen telling	0	0	0	0
	B 3.2 Andel barn 3-5 år i barnehage	KOSTRA	96,4 %	98 %	96 %	97,2 %
	B 3.3 Andel barn 1-2 år i barnehage	KOSTRA	88,8 %	92 %	90 %	87,1 %
B 4						
Tilrettelagte tilbud	B 4.1 Andel barn som får ekstra ressurser til styrket tilbud (alle bhg)	KOSTRA	22,1 %	10 %	15 %	22,8 %

* Enkelte måltall er korrigert til måltall fra HP 2017-2020

Kommentarer til måleindikatorer med røde trafikklys

- 2.1.** Utdanningskategoriene er endret f.o.m. 2016, derfor er ikke tallene direkte sammenlignbare med tidligere år. Antall dispensasjoner er ikke økt i 2016. Den marginale endringen kan skyldes vakanser og/eller endringer i brøkens nevner, men det ser desverre ikke ut til å være noen forbedring.
- 3.3.** Andelen av de minste barna er noe redusert. Vi ligger likevel langt over landsgjennomsnittet (82 %)
- 4.1.** Tallene omfatter både spesialpedagogisk hjelp og støtte til flerspråklige barn. Måltall på 10 % er ikke realistisk.

Økonomisk resultat

Helse og omsorg (tall i 1000 kr)	Regnskap 2016	Budsjett 2016	Avvik kr. 2016	Avvik % 2016
Lønn fratrukket syke- og sv.ref	216 010	205 470	10 541	5,1 %
Driftsutgifter inkl mva ref	62 587	54 984	7 603	13,8 %
Inntekter eks. syke. sv ref og mva ref	-29 986	-23 241	-6 745	29,0 %
Driftsresultat	248 611	237 212	11 399	4,8 %

I helse- og omsorg var 2016 et økonomisk utfordrende år. Før sommeren var tjenesteområdet rimelig i balanse. Fosshagen åpnet og flytting gjennomført i mai. Etter sommerferien ble det både flere brukere og flere krevende brukere. Overforbruket økte for hver måned utover året, og resultatet endte med et samlet overforbruk på 11,4 mill. kr.

Overforbruket er i stor grad knyttet til økt press på sykehjem og økt behov i hjemmetjenesten. Flytting og etablering av Fosshagen har medført noe innkjøringsproblematikk og utfordringer med å plassere rett bruker på rett sted. I 2. halvår var det lite frigjorte plasser, og andelen langtidsplasser økte. Det oppsto også behov for forsterkede plasser som måtte kjøpes fra eksterne leverandører. Behovet for forsterkede plasser var høyere enn tidligere år, og utløser relativt høye kostnader. Det er usikkert om dette indikerer et nytt nivå på tjenestebehovet, eller om det er tilfeldig variasjon.

Institusjonstjenesten

Totalt sett hadde institusjonene et overforbruk på 4,4 mill. kr. I tillegg ble det kjøpt plasser eksternt for 3,5 mill. kr mer enn budsjett.

Fosshagen startet driften i mai 2016 med rammene fra Frogner sykehjem, Rehabilitering og deler av boliger for demente. Det var noen utfordringer i innkjøringsfasen hvor det var behov for å sette inn ekstra personell. Økt trykk på sykehjemsplassene gjorde at det var behov for å øke med tre plasser utover rammen på rehabiliteringsavdelingen. Totalt har Fosshagen et overforbruk på 2 mill. kr.

Liertun har hatt utfordringer med lav sykepleierdekning. Dette ble forsterket etter at Rehabiliteringsavdelingen flyttet til Fosshagen. Det har derfor vært nødvendig å sette inn bakvakter og ekstravakter i perioder. Det har også vært beboere som har krevd ekstrapersonell da bygget ikke er godt egnet ved skjermingsbehov. Totalt merforbruk på 1 mill. kr.

Vi etablerte akutte døgnplasser på Nøstehagen i 2016 (KAD) med noe høye innkjøringskostnader blant annet til utstyr. Virksomheten hadde også et kostnadskrevende fraværsbilde som endte med et merforbruk på 0,8 mill. kr.

Hjemmetjenesten

Hjemmetjenesten endte med et overforbruk på 2,8 mill. kr.

Hjemmetjenesten ble slått sammen til en virksomhet i 2015, og i 2016 ble virksomheten samlokalisert.

Det var en merkbar økning i behovet for hjemmetjenester etter sommeren. Trykket på institusjonsplasser forplanter seg ut i hjemmetjenesten, og det har vært en markant økning i personer som ble skrevet ut fra sykehuset til hjemmetjenesten.

Hjemmetjenesten hjelper ikke bare eldre. Det er en stor andel yngre brukere med ulike diagnoser som kreft, psykiatri, rus, kognitiv svikt ol. Selv om det er krevende behov ytes det forsvarlige tjenester. Økningen av alvorlig syke som bor hjemme gjør at medarbeiderne må mye tid hos hver enkelt bruker.

Trykket ble etter hvert så stort at det var nødvendig å sette inn personell utover rammen. Trykket økte utover året, og de siste månedene var det en relativt stor økning i ekstrahjelp og overtid.

Boliger for demente

Virksomheten har hatt høyt kostnadskrevende fravær og det har vært beboere med behov som har utløst behov for ekstra bemanning. Totalt et overforbruk på 1,1 mill. kr

Politiske oppdrag

Tiltak/vedtak	Sak	Status	Kommentar
Det foretas en vurdering av om kommunen – direkte eller gjennom ulike tjenestekonsesjoner – kan tilby tilleggstjenester innen omsorgssektoren. Frist: i løpet av 1. halvår 2014.	HP 14-17 oppd 2.11	Avsluttet	Oppdraget tas inn i arbeidet med Omsorg og velferdsplanen.
Rådmannen legger frem en egen sak om en helhetlig mestrings- og medisinsk rehabiliteringsplan som omfatter alle grupper og i alle aldre i løpet av 2016.	HP 16-19 oppdr 2.21	Iverksatt	Fullført pilotprosjekt i samarbeid med KS om hverdagsrehabilitering. Rapporten ble lagt fram som politisk melding til HSO utvalget i september. Hverdagsrehabilitering innføres innenfor eksisterende rammer. Arbeidet med en helhetlig plan er påbegynt.

Andre saker

- Fosshagen ble offisielt åpnet i juni. Mulighetsstudie gjennomført. Forprosjekt for Fosshagen II under gjennomføring
- Lier kommune er pilot i det nasjonale pasientsikkerhetsprogrammet. Fosshagen er pilotvirksomhet.
- Satsing på økt kompetanse ved utdanning av 6 «akutt klinisk sykepleiespesialister»
- Kvalitetscontroller for internrevisjon gjennomføres
- Hverdagsrehabilitering – prosjekt gjennomført
- To kommunal akutte døgnplasser flyttet fra legevakta til Nøstehagen
- Tjenesteanalyse gjennomført som grunnlag for videre planarbeid

Målekort

Helse og omsorg

Område	Måleindikator	Kilde	2015	2016*		2016
			Resultat	Ønsket	Godt nok	resultat
H 1						
Kvalitet	H 1,1 Enerom på sykehjem	KOSTRA	91 %	95 %	90 %	97 % ●
H 2						
Struktur på tjenestene, ink. ikke lovpålagt	H 2,1 Andel brukere som får tj. på høyere nivå enn behov	Tjenestenes vurdering	Har ikke tall	1,5 %	2,0 %	x
	H 2,2 Andel brukere som får tj. på lavere nivå enn behov	Tjenestenes vurdering	Har ikke tall	7,5 %	10,0 %	x
	H 2,2 Andel over 80 år som får hjemmetjenester	KOSTRA	33,4 %	34 %	32 %	33,3 % ●
H 3						
Rekruttere, beholde og utvikle medarbeidere	H 3,1 Andel med høyskoleutdanning	KOSTRA	34,2 %	35 %	30 %	35,6 % ●
	H 3,2 Andel ufaglærte	KOSTRA	16,2 %	27 %	30 %	17,6 % ●
H 4						
Brukerundersøkelsen	H 4,1 Pårørende	Bedrekommune 2015	4,7	4,8	4,6	x
	Snitt totalt pr område	H 4,2 Pårørende institusjon og bofellesskap	Bedrekommune 2015	5,5	5,2	5,1
Gj. Landet = Godt nok i 2016	H 4,2 Brukere hjemmetjenesten	Bedrekommune 2015	4,9	5,0	4,8	x

* Enkelte måltall er korrigeret til måltall fra HP 2017-2020

Kommentarer til måleindikatorer med røde trafikkllys

H 2,1/H2,2

Andel brukere som får tjenester på høyere eller lavere nivå enn de har behov for krever noe mer jobb internt i kommunen å avdekke

H 3

Kostratallene for bemanning inkluderer også private leverandører i Lier. Det vurderes om det skal benyttes andre tall.

H 4

Det ble ikke gjennomført brukerundersøkelser i 2016. Det vil imidlertid bli gjort i 2017

Økonomisk resultat

Velferd (tall i 1000 kr)	Regnskap	Budsjett	Avvik kr.	Avvik %
	2016	2016	2016	2016
Lønn fratrukket syke- og sv.ref	232 791	224 769	8 022	3,6 %
Driftsutgifter inkl mva ref	125 417	114 707	10 710	9,3 %
Inntekter eks. syke. sv ref og mva ref	-89 160	-75 614	-13 546	17,9 %
Driftsresultat	269 049	263 863	5 186	2,0 %

Området har et merforbruk på 5,2 mill. kr totalt. Dette er noe mer enn forventet gjennom året.

På fellesområdet velferd var det en avsetning på 6 mill. kr. Avsetningen som ble bevilget for å dekke økning i behov for boliger for personer med nedsatt funksjonsevne på Gifstad. Gifstad blir realisert først i 2018. Midlene ble i 2016 ble brukt til å dekke overforbruket i Nav og vekst i tjenester til personer med nedsatt funksjonsevne. Det er virksomheter med mindre forbruk, og samlet sett ble det forventet at området skulle gå i balanse.

Kostnadsveksten for tjenester til personer med nedsatt funksjonsevne er knyttet mot tilskudd for ressurskrevende tjenester. Tilskuddet vokste mindre enn økningen i kostnader. Dette medfører at tjenesteområdet samlet endte med overforbruk.

Tjenester med mindre forbruk

Helsetjenesten og Psykisk helse og rus har fått tilført rammer etter statlige opptrappingsplaner. Økningen i aktivitet har ikke hatt helårs effekt så disse virksomhetene gikk med mindre forbruk på 3,5 mill. kr.

Økning i integreringstilskudd, som følge av økt mottak av flyktninger, er i sin helhet benyttet til etableringen av bofellesskap for enslige mindreårige flyktninger og Flyktningtjenesten. Totalt sett endte dette med et mindre forbruk på 1,6 mill. kr. Dette henger sammen med at det var flere flyktninger som ble bosatt sent på året og tilskuddet gis for hele året.

Det er en forskyvning i kostnadene, og endringen i tilskudd for Enslige mindreårige flyktninger (EMI) boliger som krever omlegging av driften. Rådmannen foreslår at mindre forbruket i 2016 avsettes på fond som kan benyttes av Flyktningtjenesten ved behov.

Voksenopplæringen fikk høyere tilskudd enn budsjettet og fikk et mindre forbruk på 2,3 mill. kr.

Tjenester med overforbruk

NAV endte med et merforbruk på 7,4 mill. kr. 5,3 mill. kr er overforbruk på sosialhjelp, resten er ekstraordinære flyttekostnader og ubudsjettet husleiekostnad. Utviklingen i sosialhjelp blir nærmere beskrevet under kapitlet «Annet».

Barnevern hadde en økning av plasseringer siste halvår, og endte med et overforbruk på 1,9 mill. kr.

Tjenester til personer med nedsatt funksjonsevne, barn og voksne, endte med et samlet overforbruk på 11 mill. kr. Resultatet må ses sammen med et underforbruk på felles velferd på 7 mill. kr. 2/3 av merforbruket er knyttet til tjenesteområdet for barn. I 2015 ble det gjort en ressurskrevende plassering med kjøp av tjenester som det ikke er kompensert for. Mange av brukerne på dette området får tjenester som utløser tilskudd for ressurskrevende tjenester. Kostnadene har økt mer enn veksten i tilskuddet.

Politiske oppdrag

Tiltak/vedtak	Sak	Status	Kommentar
Arbeidet med å redusere kostnader knyttet til sosialhjelpskostnader gjennom NAV intensiveres gjennom vedtatt handlingsplan. Det skal innføres oppmøte- og aktivitetsplikt for sosialhjelpsmottakere i samsvar med fremlagt lovendringsforslag. Informasjon om ulike tiltak iverksettes.	HP 15-18 oppdrag 2.12	Iverksatt	Det ble leid inn konsulentbyrå (Sosialfaglig kompetanse) for å gjennomgå mottakere og organisering i 2016. Konklusjoner er beskrevet i kapittel «annet». Lovendringen om aktivitetsplikt med oppmøteplikt er innført. Det ble etablert aktivitetsplikt plasser i slutten av 2015, i 2016 er det gjennomført et anbud på tiltaksplasser med en liten økning i antall plasser.
Rådmannen oppretter en egen stilling som sysselsettingskoordinator som skal arbeide som kontakt mellom næringsliv, frivillighet og kommune for å sikre at flyktninger raskt kommer ut i arbeidslivet.	HP 16-19 oppdr 2.23	Iverksatt	Stillingen som sysselsettingskoordinator er besatt og koordinatoren har vært i gang i to uker. Koordinatoren har allerede etablert god samhandling med Flyktningetjenesten.
Rådmannen fremmer en egen sak om bruk av økt ramme på til sammen kr 3,6 mill innen psykisk helse for hovedutvalget. Dette omfatter bl.a. organisering av natttjenesten på Heggtoppen.	HP 16-19 oppdr 2.24	Iverksatt	Viser til politisk sak: vedtatt i HSO saksmappe nr. 2016/619: bruk av økt ramme virksomhet psykisk helse og rus.
Statlige midler til økt innsats for skolehelse/helsestasjon ses i sammenheng med økt innsats helsesøster/ungdomslege.	HP 16-19 oppdrag 2.25	Iverksatt	Statlige midler er brukt til å ansette 1, 3 årsverk til helsesøster i skolehelsetjenesten/helsestasjon. Resten av midlene er benyttet til å justere stillingsstørrelser slik at flere har fått en høyre stillingsprosent.

Andre saker

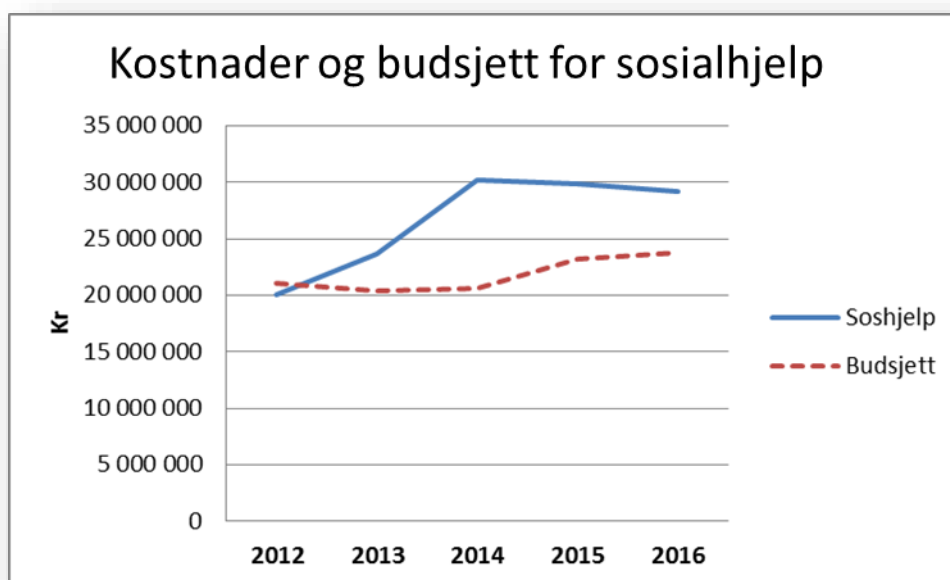
- Arbeid med tjenesteanalyse for velferdsområdet gjennomført
- Helsetjenesten for barn og unge har etablert psykisk helseteam barn og unge
- Ungdomshjelpe er i gang og vi får resultater.

- Helsetjenesten og barnevernet har etablert et tydeligere samarbeid med felles fokus på lavterskel tilbud.
- Barneverns arbeid med økt tidlig innsats i hjemmet viser resultater
- Nav har gjennomført en grundig analyse av sosialhjelpsområdet og iverksetter tiltak våren 2017 for å avklare en større brukermasse til rett ytelse.
- Det har vært fokus på å skape en oversikt over brukernes nåværende og framtidige behov.
- Flyktningetjenesten har spisset tjenestene med sterkt fokus på overgang til arbeid/utdanning.
- BPA – tjenestekonsesjoner tildelt 6 firmaer
- Rusmiddelpolitisk handlingsplan vedtatt

Nav

Fra 2012 til 2014 var det en sterk vekst i sosialhjelpsutbetalingene. Denne veksten var høyere enn normal kostnadsutvikling skulle tilsi.

I perioden 2013-2014 ble det i handlingsprogrammene lagt inn krav om reduksjon i sosialhjelpsutgiftene, budsjetttrammene ble derfor ikke økt. I samme periode ble resultatet en sterk økning i utbetalinger av sosialhjelp. Administrasjonens analyser konkluderte med at Lier brukte mer på sosialhjelp og hadde en større gruppe langtidsmottakere enn sammenlignbare kommuner. Det ble ikke funnet andre faktorer som kunne forklare det høye nivået.

Etter økningen i 2013 og ytterligere vekst i 2014 ble det gjennomført omorganisering og gjennomgang av tildelingen. De tiltakene som er satt inn har snudd veksten, og det har vært en nedgang i de totale utgiftene de to siste årene. Nedgangen er større enn hva grafen viser hvis en tar høyde for at det har vært en prisvekst i perioden. Selv om utviklingen går i riktig retning ligger nivået på utbetalinger fortsatt over budsjett og for høy i forhold til sammenlignbare kommuner. I 2016 ble det kjøpt inn konsulentbistand fra Sosialfaglig Kompetanse (SOFAK) for å gjennomgå brukere, organisering og arbeidsform i NAV.

Rapporten fra SOFAK bekreftet at nivået på utbetalingene var høyere enn sammenlignbare kommuner og at Lier har en stor andel langtidsmottakere. Rapporten peker på tre utviklingsområder for Nav Lier: Arbeidsrettet oppfølging, Kvalitetssikring av saksbehandlingen og Rettighetsavklaring. Det er planlagt et rettighetsavklaringsprosjekt i begynnelsen av 2017, og Nav arbeider med kvalitetssikring av saksbehandlingen og tiltak.

Målekort

Velferd

Område	Måleindikator	Kilde	2015	2016*		2016	
			Resultat	Ønsket	Godt nok	Resultat	
V 1							
Sosialhjelp - NAV	V 1,1	Arbeidsledige	KOSTRA	2,0 %	2,0 %	2,1 %	1,9 %
	V 1,2	Andel sosialhjelpsmottakere	KOSTRA	2,1 %	2,0 %	2,2 %	2,2 %
	V 1,3	Antall på stønad mer enn 6 mnd.	KOSTRA	223	175	200	199
	V 1,4	Gjennomsnittlig stønadstid i mnd 18-24 år	KOSTRA	3,8	3,2	3,5	3,3
	V 1,5	Gjennomsnittlig stønadstid i mnd 25-66 år	KOSTRA	5,5	4,5	5	5,2
	V 1,6	Gjennomsnittlig utbetaling sosialhjelp pr mnd.	KOSTRA	10 760	10 500	11 000	10 370
V 2							
Voksne med funksjonsnedsettelse	V 2,1	Andel ansatte med høgskoleutdanning	Egen telling	10 %	15 %	10 %	31 %
	V 2,2	Andel med behov for transport som får tilbud	Egen telling	100 %	100 %	95 %	100 %
	V 2,3	Brukertfredshet	Brakerundersøkelsen	4,6	4,7	4,5	x
V 3							
Barnevern	V 3,1	Andel unders behandlingstid innen 3 måneder	KOSTRA	84 %	100 %	95 %	95 %
	V 3,2	Andel barn med utarbeidet tiltaksplan pr 31.12	KOSTRA	83,2 %	90 %	85 %	82 %
	V 3,3	Andel barn under omsorg med utarbeidet om.plan	KOSTRA	92,7 %	95 %	90 %	97,1 %
	V 3,4	Årsverk med fagutdanning, pr barn 0-17 år	KOSTRA	3,5	3,3	3	3,2
V 4							
Psykisk helse og rus	V 4,1	Avventer fastsettelse av mål til 2017					
V 5							
Skolehelse og helsestasjon	V 5,1	Vaksinasjonsdekning MMR	Folkehelseprofilen	92 %	97 %	95 %	93 %
	V 5,2	Legedekning (pr 10 000 innbyggere)	KOSTRA	10,1	10,2	10	10,9
	V 5,3	Helsesøsterdekning (pr 10 000 innbyggere)	KOKSTRA tall for 2014	35,7	37	35	
	V 5,4	Psykiatrisk sykepleier (pr 10 000 innbyggere)	KOKSTRA	2,8	2,7	2,5	3,2
	V 5,5	Forebygging score i kommunebarometeret	kommune barometeret	1,6	2	1,5	1,8
	V 5,6	Hj. besøk innen 14 dager etter fødsel	kommune barometeret	77 %	100 %	99 %	100 %
V 6							
Voksenopplæring Språknivå i norsk Etter endt opplæring	V 6,1	Muntlig	A2 eller høyere	96 %	90 %	85 %	93 %
	V 6,2	Lytte	A2 eller høyere	91 %	90 %	85 %	90 %
	V 6,3	Lese	A2 eller høyere	91 %	90 %	85 %	86 %
	V 6,4	Skriftlig	A2 eller høyere	87 %	80 %	75 %	90 %
V 7							
Voksenopplæring	V 7,1	Deltakere i alle avdelinger	Deltakere pr år	299	300	270	323
	V 7,2	Deltakere i språkpraksis	Deltakere pr år	25	37	27	46
V 8							
Overgang til arbeid	V 8,1	Overgang til arbeid og/eller utdanning		53 %	50 %	40 %	58 %
	V 8,2	Andel som går ut i språkpraksis i løpet av 6 mnd.		-	50 %	40 %	51 %

* Enkelte måltall er korrigerert til måltall fra HP 2017-2020

Kommentarer til måleindikatorer med røde trafikklys

- V 1,5** Gjennomsnittlig stønadstid for gruppen 25-66 år har gått ned, men ikke nok til å komme inn under godt nok nivå. Gruppen 18-24 år ble noe høyere prioritert
- V 3,1** Tallet var opprinnelig fristoverskridelser saksbehandlingstid over 3 mnd. Dette tallet er ikke lenger tilgjengelig i Kostra og er endret til behandlingstid over 3 mnd.
- V 3,2** Andel barn med utarbeidet tiltaksplan er forbedret, men ikke nok til å komme inn under godt nok nivå
- V 5,1** Mht. dekningsgrad på vaksinasjon for MMR er det mulig ambisjonen ble satt høyt. Det er en forbedring og enheten er oppmerksomme på målet.
- V 5,3** På grunn av en teknisk feil har årsverk ved helsestasjonstjenesten ikke blitt rapportert korrekt til KOSTRA. Det mangler derfor tall på 2015 og 2016. Dette vil bli rettet opp fra 2017.

Økonomisk resultat

Kultur (tall i 1000 kr)	Regnskap 2016	Budsjett 2016	Avvik kr. 2016	Avvik % 2016
Lønn fratrukket syke- og sv.ref	25 642	25 797	-154	-0,6 %
Driftsutgifter inkl mva ref	11 386	16 644	-5 258	-31,6 %
Inntekter eks. syke. sv ref og mva ref	-5 560	-10 972	5 412	-49,3 %
Driftsresultat	31 468	31 469	-1	0,0 %

Både samlet sett og for de enkelte virksomhetene er kulturområdet tilnærmet uten avvik. De isolerte avvikene under driftsutgifter og inntekter skyldes i hovedsak budsjetteringen av gratis halleie som fremkommer som avvik mellom regnskap og budsjett. Synliggjøringen av gratis halleie er gjennomført som en kostraføring på slutten av året og tilsvarer for 2016 omlag 7 030 mill.kr.

Politiske oppdrag

Tiltak/vedtak	Sak	Status	Kommentar
I forbindelse med drift av ny kulturscene må det fokuseres på tiltak som bedrer inntjeningen.	HP 15-18 oppd 2.15	Fullført	Regnskapet for kulturscenen viser god inntjening både via billetter og tilskudd, og resultatet for 2016 er godt innenfor budsjettert ramme.
Det opprettes et eget brukerutvalg for Lierhallen som kan gi verdifulle innspill til et bedre tilbud og drift av hallen. Frist 30.06.2016.	HP 16-19 oppdr 2.11	I arbeid	Vedtak i GBK om brukerutvalg i august. Det har ikke blitt etablert og sammensatt noe brukerutvalg enda.
Det utredes muligheten for et eget aktivitetskort for barn/ungdom. Frist 2016.	HP 16-19 oppdr 2.12	I arbeid	Samordnes med utredning som også ser på hvordan Buskerud fylkeskommune løser etablering av kulturkort for ungdom. Saken ble lagt fram høsten 16, men ble utsatt og kommer opp igjen i mars 2017.
Det planlegges en markering av 300-års jubileum for slaget på Gjellebekk i 2016. I den forbindelse ses det nærmere på hvordan kommunen kan bidra til å hedre forfatter og historikeren Leif Hamre.	HP 16-19 oppdr 2.13	Fullført	Markering og hedring gjennomført. Rapport /melding til politisk nivå i mars 2017.
Det opprettes en deltidsstilling som miljøarbeider ved Hegg gamle skole/musikkverkstedet for å styrke samarbeidet mellom ulike kulturaktiviteter for ungdom og hjelpetjenestene.	HP 16-19 oppdr 2.14	Fullført	Vi har fra høsten 2016 et styrket team ved Hegg gamle skole/musikkverkstedet, og jobber systematisk og tett med hjelpetjenestene bl.a. via Ungdomshjelpa og via nettverk Fritid barn og unge.

Rådmannen utreder en ordning med det formål å gi støtte til enkeltprosjekter og arrangementer initiert av og for barn og unge.	HP 16-19 oppdr 2.15	I arbeid	Sak utsatt til 2017. Vi ønsker å gjennomføre en spørreundersøkelse blant ungdom før vi legger fram denne.
Lier har en sterk frivillig sektor. Det arbeides videre med å sikre en god dialog og tilrettelegging for at denne ressursen kan brukes på en god måte innen områder som omsorg og undervisning.	HP 16-19 oppdr 2.22	I arbeid pr års-skiftet	LKs frivillighetspolitikk legges fram til behandling vinteren 2017. Det er også mange konkrete samarbeidsprosjekter på gang. Frivillighetspolitikken og samarbeidsavtalene er relevante for hele Lier kommunes organisasjon, ikke bare Kultur og fritid.

Andre saker

- BUA Lier ble etablert høsten 2016 med gratis utlån av sports- og friluftsutstyr fra hovedbase ved Hegg gamle skole, og med åpne lavterskeltilbud ved fire skole i samarbeid med bl.a. Frisklivssentralen og flere idrettslag. Grunnlaget er lagt for bedre muligheter for at alle skal kunne delta i ulike aktiviteter – BUA = Både Utstyr og Aktivitet, som vil utvikles videre i 2017.

Målekort

Kultur

Område	Måleindikator	Kilde	2015	2016*		2016
			Resultat	Ønsket	Godt nok	Resultat
K 1						
Prioritering	K 1,1 Netto driftsutg. kultursektor i % av kom. driftsutg.	KOSTRA	3,4	3,1	3,0	3,6
	K 1,2 Netto driftsutg. kultur/innb.	KOSTRA	1595	1500	1400	1779
	K 1,3 Netto driftsutg. kunstformidling pr innb.	KOSTRA	46	35	30	38
	K 1,4 Brutto driftsutg. kulturskoler pr bruker	KOSTRA	15506	17500	15000	15400
	K 1,5 Netto driftsutg. bibliotek/innb.	KOSTRA	252	265	250	261
K 2						
Kultur og fritid	K 2,1 Arr. på Lier kulturscene	Egen telling	89	30	25	85
	K 2,2 Utleietimer/uke i komm. bygg	Egen telling	324	300	275	347,5
K 4						
Biblioteket	K 4,1 Utlån alle medier pr innb.	KOSTRA	3,1	3,3	3,0	2,8
	K 4,2 Besøk pr innb.	KOSTRA	3,3	3,6	3	3,1
	K 4,3 Antall arrangementer	Nasj. bibl.stat	13	20	16	27
5						
Kulturskolen	K 5,1 Elevplasser i fordypingsprogram	Egen telling	0	5	4	25
	K 5,2 Elevplasser kor for barn 5-9 år	Egen telling	20	50	40	16
	K 5,3 Antall elever sangundervisning.	Egen telling	9	18	15	14
	K 5,4 Følelse av tilhørighet til kulturskolen	Brukerundersøkelsen	4,2	4,8	4,3	kommer neste år
	K 5,5 Tilstrekkelig undervisning	Brukerundersøkelsen	4,3	4,8	4,4	kommer neste år
	K 5,6 Venteliste totalt alle tilbud	Egen telling okt. 2014	86	40	60	89
	K 5,7 Venteliste for de uten noe tilbud	Egen telling okt. 2015	30	10	20	79

* Enkelte måltall er korrigert til måltall fra HP 2017-2020

Kommentarer til måleindikatorer med røde trafikklys

- K 1.1/1.2** Håvedårsaken ligger i at det nå rapporteres inn en markedsverdi av gratis hallbruk. Det fremgår nå at kultur og idrett prioriteres høyt.
- K 4.1** Nedgangen i bibliotekets utlån (og besøk) skyldes i hovedsak nedleggelsen av Sylling filialen høsten 2015, og helårsvirkning i 2016. Programmet er ikke ferdig utviklet og har hatt 2016-2017-skoleåret som et «utvikling av tilbudet»-år. Egentlig så burde det heller blitt målt antall elever med fordypningstilbud, enn antall plasser. Mulig målsetting derfor ikke ble optimalt definert. Tallet som rapporteres inn her nå, er antall elever med utvidet undervisningstid i 2016.
- K 5.1** Elevplasser i kor 5-9 år – antall plasser 40, 16 var i bruk.
- K 5.2** Det ble en økning i elever med sangundervisning, men det ble en mindre enn målsettingen for godt nok.
- K 5.3** Det er ikke godt nok samsvar mellom priser, tilbud og etterspørsel
- K 5.6** Det er ikke godt nok samsvar mellom priser, tilbud og etterspørsel
- K 5.7** Det er ikke godt nok samsvar mellom priser, tilbud og etterspørsel

Infrastruktur – Bygg, Va, vei

Økonomisk resultat

Tidligere inneholdt området «infrastruktur» virksomheter som omfattet bygg, vann og avløp og vei. Virksomhetene på området er nå selskapsorganisert.

Regnskapsmessige føringer mot VIVA IKS (Vei, vann og avløp) føres nå under fellesområdet. VIVA IKS avlegger eget regnskap, årsrapport og årsberetning.

Lier eiendomsselskap KF hadde sitt første driftsår i 2016. Etter KS 109/2016 ble det besluttet at husleieinntekter og kostnader blir liggende i kommunen sitt regnskap inntil sak om internhusleie er ferdig. Inntekter og kostnader for husleie er ført under ansvar 704 på fellesområdet. Lier eiendomsselskap KF avlegger eget regnskap, årsrapport og årsberetning.

Politiske oppdrag

Tiltak/vedtak	Sak	Status	Kommentar
Det igangsettes planarbeid for utbygging av gang- og sykkelveier iht. vedtatt prioriteringsliste med særlig vekt på skoleveier. Kommunen inngår i forhandlinger med Fylkeskommunen/Statens Vegvesen om mulig forskuttering. Egen gangveiforbindelse mellom Hennesnumtorget og Nordal skole inngår i arbeidet. Miljøutvalget er styringsgruppe.	HP 13-16 oppdr 2.3	I arbeid	I arbeidet med hovedplan vei (presenteres juni 2017) innarbeides en kartlegging av gjenstående gang/sykkelveier for å sikre helhetlig gang- og sykkelveinett i Lier. Planen skal kartlegge behov for reguleringsplaner, grunnerverv og hvordan statlige tilskuddsordninger kan utnyttes. Gangvei Hennesnumtorget/Nordal vil vurderes i kartleggingsprosjektet for gjenstående gang/sykkelveier. Gangveien mellom Bilbo og Linjeveien er under arbeid. Prosjekteier er Statens vegvesen. VIVA står for veilysanlegget. Prosjektet er forventet slutført i løpet av 2017.
Samordnet med: Rådmannen utreder investeringstiltak for å sikre skoleveier slik at skyssgodtgjøring kan reduseres (kost/nytte-analyse) inkl. folkehelseperspektivet.	HP 12-15 oppdr 2.12	I arbeid	

Rådmannen gjennomgår behovet for leie av lokaler til kommunal bruk med sikte på mulig reduksjon. Frist 1. halvår 2015.	HP 15-18 oppd 2.21	Fullført	Leiebehovet ble gjennomgått i forbindelse med reforhandling av avtale med Ticon/Fosskvartalet og arealet redusert med ca. 800 kvm. Samtidig er det leid inn nye lokaler i Everksbygget til Lier og Hurum IKT på 475 kvm. Arealene i Meierigården er sagt opp fra og med 1.august 2016 og vil innebære en ytterligere reduksjon.
Trafikksikkerhetssituasjonen rundt Grøttegata vurderes ved rullering av kommunens trafikksikkerhetsplan og i sammenheng med bevilgning i investeringsbudsjettet.	HP 15-18 oppd 2.23	Under planlegging	Det arbeides med å beskrive omfanget av utbedringer som må gjøres og det skal gjennomføres et forprosjekt.
Det utarbeides en tilstandsrapport for Hallingstad og Tranby skoler i løpet av 2016.	HP 16-19 oppdr 2.18	I arbeid	Oversendt Lier eiendomsselskap.
Oppgradering av Stoppen skole reduseres til et nødvendig nivå for å tilfredsstille Høvik skoles behov.	HP 16-19 oppdr 2.10	Fullført	
I arbeidet med hovedplan vei innarbeides en kartlegging av gjenstående gang/sykkelveier for å sikre et helhetlig og komplett gang- og sykkelveinett i Lier. Planen skal kartlegge behov for arbeid med reguleringsplaner, grunnerverv og hvordan statlige tilskuddsordninger kan utnyttes. Frist: 1. oktober 2016.	HP 16-19 oppdr 2.29	I arbeid	I arbeidet med hovedplan vei (presenteres juni 2017) innarbeides en kartlegging av gjenstående gang/sykkelveier for å sikre helhetlig gang- og sykkelveinett i Lier. Planen skal kartlegge behov for reguleringsplaner, grunnerverv og hvordan statlige tilskuddsordninger kan utnyttes.
Det utarbeides en egen gatebruksplan for Sylling sentrum i løpet av 2016.	HP 16-19 oppdr 2.30	I arbeid	Gatebruksplan tas gjennom hovedplanarbeidet (presenteres juni 2017)
Bevilgningen til oppgradering av veilys til LED stilles foreløpig i bero inntil det foreligger en samlet plan for hvordan dette kan gjøres på en hensiktsmessig måte. Planarbeidet skal gjennomføres i løpet av 2016 som en del av hovedplan vei.	HP 16-19 oppdr 2.33	I arbeid	Kartlegging av veilys pågår. Veilys er omtalt i strategisk del i Hovedplan vei (vedtatt i kommunestyret i desember 2016). Plan for utskifting og oppgradering legges fram som egen sak.
Kommunens eiendom «Klinkenberghagan» er frigitt til boligformål i ny kommuneplan. Området søkes avhendet til utbyggere på den økonomisk mest fordelaktige måten.	HP 14-17 oppd 2.20	I arbeid	Saken er oversendt Lier eiendomsselskap KF som har rapportert status for arbeidet i egen sak/melding.

Økonomisk resultat

Plan/Samfunn (tall i 1000 kr)	Regnskap 2016	Budsjett 2016	Avvik kr. 2016	Avvik % 2016
Lønn fratrukket syke- og sv.ref	28 476	26 569	1 907	7,2 %
Driftsutgifter inkl mva ref	27 857	12 090	15 767	130,4 %
Inntekter eks. syke. sv ref og mva ref	-38 791	-17 918	-20 873	116,5 %
Driftsresultat	17 541	20 740	-3 199	-15,4 %

Avvikene ligger her hos planavdelingen og sektor samfunn. Dette skyldes i hovedsak høyere inntekter enn budsjettet for saker hos planavdelingen samt øremerkede midler hos både plan og sektor samfunn som ikke har blitt brukt i sin helhet. Se for øvrig forslag til vedtak om å benytte disse midlene i 2017.

Politiske oppdrag

Tiltak/vedtak	Sak	Status	Kommentar
Det utredes mulighet for bruk av ny teknologi for varmegjenvinning i veksthus i Lier med det mål å oppnå lønnsom og bærekraftig helårsdrift av frukt- og grønnsakproduksjon. Dette for å gjøre Lier i bedre stand til å levere frisk mat hele året uten stort klimaavtrykk. Landbrukskontoret bes om å kartlegge tilgjengelig teknologi og søke samarbeid med landbruksnæringen.	HP 16-19 oppdr 2.28	I arbeid	En statusrapport med beskrivelse av prosjekter, forskning og pågående arbeid ble lagt fram for miljøutvalget i desember 2016.
Det legges frem en egen sak om muligheten til å etablere en Mathall i Ytre-Lier i tilknytning til E-18 i samarbeid med næringen. Fylkeskommunens eiendom Søndre Linnestvollen kan være aktuell.	HP 16-19 oppdr 2.31	I arbeid	I 2016 har det vært jobbet med innretning og organisering av utredningsarbeidet, samt avstemming mot initiativet fra Buskerud fylkeskommune. Sak om Mathall i Ytre-Lier vil komme til behandling i løpet av første halvår 2017.

Andre saker

- Strategisk næringsplan ble vedtatt i desember, og vil være førende for kommunens arbeid på næringsområdet i tiden som kommer.
- Det er startet opp rekruttering for å styrke den overordnede planleggingskapasiteten, i tillegg til kommunalsjef områdeutvikling. Stillingene rettes inn mot de store samfunnsprosjektene.

Målekort

Plan

Område	Måleindikator	Kilde	2015	2016*		2016
			Resultat	Ønsket	Godt nok	Resultat
P 1						
Byggesak	P 1.1 Rammesøknader	KOSTRA	31	50	80	33
Saksbehandlingstid i dager	P 1.2 Reguleringsplaner	KOSTRA	60	70	80	56
	P 1.3 Ett-trinns søknader	KOSTRA	20	21	21	21
	P 1.4 Enkle tiltak uten ansvarsrett	KOSTRA	20	21	21	22
P 2						
Kvalitet	P 2.1 Antall omgjorte vedtak av fylkesmannen	Fylkesmannen	21,7 %	<20%	<25%	5 %
P 3						
Landbruk	P 3.1 Redusere omdisponering av dyrket mark	prod.statistikk i daa	47	0	50	0,3
	P 3.2 Dyrket areal i drift	prod.statistikk i daa	39 636	39 500	39 400	39 230
P 4						
Økologiske matvarer	P 4.1 Økologisk produksjon	prod.statistikk i daa	13 %	14 %	13 %	14 %
	P 4.2 Kommunalt forbruk kroner	regnskap	688 291	750 000	500 000	618 020

* Enkelte måltall er korrigert til måltall fra HP 2017-2020

Kommentarer til måleindikatorer med røde trafikklys

P 1.4 Lovpålagt frist er 3 uker. Det ble ikke overholdt i alle saker i 2016

P 3.2 Dyrket areal i drift har en reduksjon på 1%. Reduksjonen er marginalt større enn hva som er definert som godt nok.

Samfunn

Område	Måleindikator	Kilde	2015	2016*		2016
			Resultat	Ønsket	Godt nok	Resultat
S 1						
Reisevaner**	S 1.1 Andel daglige reiser basert på kollektivtransport	Reisevaneundersøkelsen er sist gjennomført i 2013/2014 2017/2018	7 %	9 %	8 %	x
	S 1.2 Andel daglige reiser på sykkel		1 %	4 %	2 %	x
	S 1.3 Andel daglige reiser til fots		15 %	16 %	15 %	x
	S 1.4 Andel daglige reiser som bilfører		67 %	60 %	64 %	x
	S 1.5 Andel daglige reiser som bilpassasjer		8 %	10 %	9 %	x
S 2						
Pendling	S 2.1 Arbeidsplassdekning i prosent	SSB	102 %	100 %	100 %	103 %
	S 2.2 Utpendling i prosent	SSB	64 %	62 %	62 %	64 %
S 3						
Transport	S 3.1 Gang- og sykkelvei i km	VIVA	36	37	37	36
	S 3.2 Antall kjøretøykilometer per innbygger	SSB	7501	7350	7400	7580
S 4						
Klima og energi - kommunal	S 4.1 Andel el-biler/plug-in hybrid	Kommunal telling	25 %	50 %	40 %	25 %
	S 4.2 Antall el-sykkler	Kommunal telling	7	13	9	8
	S 4.3 Endring i total stasjonært energiforbruk (ref. år 2007)	Kommunal telling	-18 %	-18 %	-17 %	-18 %
	S 4.4 Antall miljøsertifiserte leverandører av totalt antall leverandører	Kommunal telling	13 %	15 %	14 %	x
S 5						
Klima- og energi	S 5.1 Endring i el.forbruk per private husholdning (ref. år 2007)	Lier Everk	-3 %	-7 %	-6 %	-7 %
	S 5.2 Antall energitiltak støttet av kommunen eller Enova	Kommunal telling/Enova	16	40	20	25
S 6						
Folkehelse	S 6.1 Andel barnehager og skoler som deltar i programmet sunne og aktive liunger	Kommunal telling	30 %	40 %	30 %	31 %
	S 6.2 Andel av befolkningen som benytter seg av frisklivstilbudet	Kommunal telling	3,7 %	4 %	3 %	4 %
	S 6.3 Andel seniorer 80 + som ikke mottar jevnlig omsorgstjenester (grønt nivå)	Kommunal telling	66 %	68 %	67 %	66 %

* Enkelte måltall er korrigert til måltall fra HP 2017-2020

** Reisevaneundersøkelsen gjennomføres hvert 4. år. Den siste undersøkelsen er gjennomført i 2013/2014.

Kommentarer til måleindikatorer med røde trafikklys

S 1 Reisevaneundersøkelsen er ikke gjennomført i 2016

S 2.2 Utpendlingstrenden fortsetter.

S 3.1 Gang- og sykkelvei langs Joseph Kellers vei er ikke ferdigstilt som planlagt. Forventes sluttført i løpet av 2017.

S 3.2 Vi kjører stadig mer bil.

S 4.1 Målet er ikke oppnådd.

S 4.2 Målet er ikke oppnådd.

S 4.4 Grunnlaget for dette tallet er ikke lenger tilgjengelig.

S 6.3 Ingen endring i dekningsgraden, vi er ikke på godt nok nivå.

Fellestjenester, ledelse og politikk

Økonomisk resultat

Fellestjenester, ledelse og politikk (tall i 1000 kr)	Regnskap 2016	Budsjett 2016	Avvik kr. 2016	Avvik % 2016
Lønn fratrukket syke- og sv.ref	66 184	67 213	-1 029	-1,5 %
Driftsutgifter inkl mva ref	31 489	28 736	2 754	9,6 %
Inntekter eks. syke. sv.ref og mva ref	-13 655	-9 407	-4 248	45,2 %
Driftsresultat	84 019	86 542	-2 523	-2,9 %

Samlet sett har fellestjenestene avsluttet året med et lite underforbruk. Avvik for de forskjellige kontogruppene skyldes sykelønnsrefusjon, overheadfordeling mot tilsynet for små avløpsanlegg som ikke har vært budsjettert, noe underbudsjettering av lisenskostnader på IKT-området men med tilhørende inntekt fra Hurum.

Politiske oppdrag

Tiltak/vedtak	Sak	Status	Kommentar
Rådmannen øker innsatsen for å redusere sykefraværet. Måltall for nærvær i 2016 settes til 95 %. I arbeidet vektlegges den enkelte leders ansvar for å følge opp sykefravær gjennom tett oppfølging av hver enkelt arbeidstager. Dette gjelder også for å unngå mobbing på arbeidsplassen. Nødvendig oppfølgingssystemer anskaffes og sykefraværet rapporteres hver måned ifm månedsrapporten.	HP 16-19 oppdr 2.10	I arbeid	Økt fokus på nærværarbeid med strakstiltak som 10-punktsliste ved sykefravær er distribuert til hele organisasjonen. Løpende fokus ved virksomhetene og tett samarbeid med arbeidslivssenteret, bedriftshelsetjenesten og Frisklivssentralen. Handlingsplanen for nærvær ble ferdigstilt høsten 2016, og arbeidet med oppfølgingen av tiltakene er i igangsatt. Rapporten/verktøyet for sykefraværsmelding er forbedret og kvalitetssikret.
Som følge av at Arbeidssenteret er fusjonert med Lier ASVO, VIVA IKS og Lier Drift er skilt ut som eget selskap medfører dette redusert behov for administrative tjenester/stab/støtte i den kommunale administrasjon. Lokaler kan frigjøres eller fremleies til de nye enhetene. Innsparingen knyttet til redusert behov for administrative tjenester/stab/støtte og fremleie kvantifiseres og fremkommer i handlingsprogram og regnskap. Dette må ses i sammenheng med punkt 2.18 i HP 2014 – 2017.	HP 15-18 oppd 2.17	I arbeid	Utredningsarbeidet pågår. Sees i sammenheng med generell innsparing i HP-arbeidet og oppdragene 2.18 i HP 2014-2017 og 2.6 HP 2016-2019. Rådmannen kommer tilbake med egen sak i løpet av første halvår 2017.

For å redusere behovet for administrative tjenester gjennomgår Rådmannen kommunens ulike tildelingsordninger med sikte på forenkling. Frist 1. halvår 2015.	HP 15-18 oppdr 2.20	Fullført	Lagt fram som egen sak i formannskapet, som fattet vedtak om at det ikke tas sikte på forenkling da arbeidsomfanget er lite.
Hovedutvalgene gjennomgår budsjett for de virksomheter som sorterer under hvert hovedutvalg i løpet av 1. kvartal 2016. Parallelt legger rådmannen frem en analyse av lovpålagte/ikke lovpålagte oppgaver innen hvert hovedutvalgsområde.	HP 16-19 oppdr. 2.3	Fullført	
Maskinpark kirken inngår i samlet investeringstilskudd for kirken, ref punkt 2.27 i HP 2015-18.	HP 16-19 oppdr 2.5	Fullført	
Som følge av at VIVA IKS og Lier Drift A.S er skilt ut som egne selskaper og at Arbeidssenteret er fusjonert med Lier ASVO medfører dette redusert behov for administrative tjenester/stab/støtte i den kommunale organisasjon. Det må dokumenteres hvordan denne rasjonaliseringsgevinsten tas ut og eventuelt omdisponeres til økt kvalitet og kapasitet i tjenesteproduksjonen, ref punkt 2.5 i HP 2015-18.	HP 16-19 oppdr 2.6	I arbeid	Utredningene pågår, ses i sammenheng med andre tilsvarende oppdrag. Rådmannen kommer tilbake med sak første halvår 2017.
For å tiltrekke seg kvalifiserte og engasjerte medarbeidere og sikre god rekruttering iverksettes følgende tiltak: <ul style="list-style-type: none"> • Økt bruk av alternative turnusordninger, • Tilrettelegging for flere heltidsstillinger, • Utarbeide kompetanseplan og kartlegge behov for etterutdanning i hver virksomhet, • Styrke lærlingeordningen og økt bruk av praksisplasser, Fokus på ulike støtteordninger fra NAV som f.eks TULT for å kunne gi personer med redusert arbeidskapasitet et tilbud.	HP 16-19 oppdr 2.9	I arbeid	Arbeidet er i gang og det jobbes sammen med fagforeningene for å komme fram gode løsninger.
Lier kommune deltar i en rekke samarbeidsorgan – alt fra Vestregionen og Buskerudbyen til Oslo og omland friluftsråd – med ulik finansiering. Rådmannen legger frem en egen kost/nytte-analyse som viser direkte og indirekte kostnader knyttet til arbeidet med disse.	HP 16-19 oppdr 2.34	I arbeid	Liste over de vesentligste samarbeid er utarbeidet. Det jobbes også med å fremskaffe finansiell informasjon. Rådmannen tar sikte på å komme tilbake med egen sak i løpet av første halvår 2017.
For å sikre effektiv drift av selskaper som leverer tjenester etter selvkost må det sikres bedre eierstyring og økt bruk av forvaltningsrevisjon. I 2016 vil en spesielt sette fokus på interkommunale selskaper (IKS).	HP 16-19 oppdr 2.35	I arbeid	Selskapskontroll av VIVA IKS og Glitrevannverket ble gjennomført høsten 2016.

Internkontroll

Arbeidet med internkontrollrammeverket fortsetter og sees i sammenheng med økt fokus på dokumentasjon i kommunens kvalitetssystem. Fjorårets nyetablerte

internkontroller er videreført også i 2016.

Økonomiavdelingen har i 2016 hatt økt fokus på samarbeid med andre kommuner og etater for å dele erfaringer, også innen internkontroll. Ny kontroll i 2016 er innføring av dobbel godkjenning i bank. Det er også gjennomført en omfattende analyse av avtalelejalitet i kommunen som grunnlag for videre arbeid med etablering av rammeavtaler.

Fremover vil fokuset fortsatt være på å kartlegge og dokumentere prosesser med fokus på å forsterke internkontrollen og å dokumentere dette i kvalitetssystemet. Arbeidet med å revidere innkjøpsstrategien påbegynnes i 2017.

Etikk og antikorrupsjon

Lier kommunes medlemskap i Transparency International Norge og kommunens vedtatte etiske retningslinjer forplikter både folkevalgte og medarbeidere å følge kommunens grunnleggende verdier, prinsipper og retning for høy etisk praksis.

De etiske retningslinjer gir ikke en detaljert instruks om handlinger. Hver enkelt folkevalgt og medarbeider har et selvstendig ansvar for egne handlinger og at disse faktisk er i tråd med de etiske retningslinjene som er vedtatt. Det foreligger ingen undersøkelse som gir svar på i hvilken grad folkevalgte og medarbeideres handlinger er i tråd med de vedtatte etiske retningslinjer.

I varierende grad har virksomhetene lagt til rette for systematisk refleksjon om etiske dilemmaer. I 2016 er det imidlertid ikke reist som *særskilt* tema i kommunens politiske utvalg.

Folkevalgte og medarbeidere skaper åpenhet gjennom styrevervregisteret, der deres politiske verv eller stilling automatisk blir overført fra Kommuneregisteret, samt at tilgjengelige opplysninger fra Enhetsregisteret og Foretaksregisteret innhentes automatisk for de som er registrert i *Styrevervregisteret*. I tillegg er folkevalgte og medarbeidere oppfordret til å legge til eventuelle styreverv, næringsinteresser, konsulentoppdrag eller større aksjeposter.

Kommunen har vedtatt rutiner for *varsling av kritikkverdige forhold*. I 2016 er det mottatt to varsler om kritikkverdige forhold. Rutinen for intern varsling er under revisjon. Det vurderes videre om det skal foretas et skille mellom intern varsling, som har sin forankring i arbeidsmiljølovens bestemmelser, og en mulig rutine eksternt varsling.

Rådmannen har etablert en innkjøpsstrategi med definerte fokusområder. Det er i 2016 gjennomført analyser og stikkprøvekontroll av innkjøp med den hensikt å avdekke ulovlige anskaffelser. Det ble ikke avdekket tilfeller som kan tenkes å involvere mislighetshandlinger.

Fellesområdet - selskaper, finans, frie inntekter og overføringer.

Fellesområdet - Overordn., selskape (tall i 1000 kr)	Regnskap 2016	Budsjett 2016	Avvik kr. 2016	Avvik % 2016
Lønn fratrukket syke- og sv.ref	-15 726	-7 867	-7 859	99,9 %
Driftsutgifter inkl mva ref	340 855	313 162	27 692	8,8 %
Inntekter eks. syke. sv ref og mva ref	-1 463 040	-1 426 939	-36 101	2,5 %
Driftsresultat	-1 137 911	-1 121 644	-16 267	1,5 %

Området kommenteres under økonomikapittelet

Annet

Eierstyring

Lier kommune hadde i 2016 eierinteresser i syv aksjeselskap.

Dessuten har Lier kommune eierandeler i syv interkommunale selskap og deltok i ni ulike vertskommunesamarbeid, fire samvirkemottak, en stiftelse og i en samarbeidsallianse, samt innehar andeler/leierettsbevis i studentboliger/borettslag.

I 2016 hadde Lier Eiendomsselskap KF sitt første driftsår.

Eierinteressene er fulgt opp i tråd med kommunestyrets vedtatte eierskaps- og selskapsstyring og resultatene av eierskapet er lagt frem til politisk behandling.

Eierstyringen i 2016 er gjennomført i tråd med det fastsatte årshjul for eierstyring, og eierorganet avholdt eiermøte på våren og eierseminar på høsten.

Målekort

Fellestjenester, ledelse og politikk

Område	Måleindikator	Kilde	2015	2016		2016
			Resultat i dag	Ønsket	Godt nok	Resultat
F 2						
Adm.	F 2.1 Andel av lønn som går til adm.	KOSTRA	5,2 %	6,0 %	6,4 %	6,0 % ●
	F 2.2 Netto driftsutgifter til adm. Pr inn bygger	KOSTRA	2821	3000	3200	3358 ●
F 3						
HR	F 3.1 Helse og omsorg	Legemeldt	11,1 %	9,0 %	10,0 %	10,3 % ●
Sykefravær	F 3.2 Oppvekst	Legemeldt	5,7 %	5,0 %	5,5 %	6,3 % ●
Legemeldt	F 3.3 Velferd	Legemeldt	9,6 %	7,5 %	8,0 %	6,9 % ●
	F 3.4 Kultur, plan og samfunn	Legemeldt	2,3 %	3,0 %	3,5 %	3,0 % ●
	F 3.5 Konserntjenester	Legemeldt	5,0 %	4,5 %	5,5 %	4,5 % ●
	F 3.6 Samlet i Lier kommune	Legemeldt	7,5 %	6,0 %	7,0 %	7,1 % ●
F 4						
Økonomi	F 4.1 Netto driftsresultat kom. som konsern	KOSTRA	2,6 %	1,75 %	1,0 %	3,3 % ●
	F 4.2 Disposisjonsfond i millioner	Regnskapet	77	100	80	98 ●
	F 4.3 EK finansiering investeringer i millioner	Regnskapet	10	10	5	10 ●
	F 4.4 Gjeldsgrad som konsern ink. selvkost	KOSTRA	97,3 %	100 %	110 %	85 % ●
	F 4.5 Arbeidskapital (eks. premie avvik)	KOSTRA	12,7 %	12,5 %	10 %	17 % ●

Kommentarer til måleindikatorer med røde trafikkllys

- F 2.2** Netto driftsutgifter til adm. ble satt litt lavt i kroner, i prosent ligger vi innen måltallet og vi ligger lavt blant alle landets kommuner og kommuner med 10 000 innbyggere eller mer.
- F 3.1** Det er betydelig reduksjon i fraværet innen helse og omsorg selv om vi ikke er innen et godt nok nivå
- F 3.2** Det er en betydelig vekst i fraværet innen oppvekst. Fraværet er vesentlig høyere innen oppvekst enn godt nok nivå.
- F 3.3** Samlet fravær i kommunen gikk betydelig ned i 2016 fra 2015. Imidlertid ligger fraværet fortsatt over godt nok nivå.

Organisasjon og medarbeidere

Bemanning

Fra 2015 til 2016 har vi hatt noe stigning i antall ansatte og årsverk.

1520 medarbeidere, 1200 årsverk

Antall	2012	2013	2014	2015	2016
Årsverk ¹	1 144	1 196	1 166	1 139	1 196
Ansatte	1 471	1 564	1 525	1 476	1 520

¹ Antall årsverk er alle "virksomme" årsverk per 31.12

Arbeidsgiverpolitisk plattform 2012 – 2020

Kommunestyret vedtok arbeidsgiverpolitisk plattform for Lier kommune i 2012: «Arbeidsglede, stolthet og muligheter». Strategier og tiltak i tråd med plattformen er innarbeidet i handlingsprogrammet, hvor områdene kompetanse, rekruttering, ledelse, nærvær og livsfasepolitikk er særlig fremhevet.

Kjønnsbalanse, likestilling og mangfold

Lier kommunes handlingsplan for likestilling og mangfold skal bidra til en kultur som forebygger diskriminering og skaper gode holdninger til mangfold.

Kjønnsbalanse

81 % av medarbeiderne er kvinner og 19% er menn. Kommunen arbeider for kjønnsbalanse bl.a. gjennom rekruttering av flere menn til områder med tradisjonell høy kvinneandel.

Likestilling

Lier kommune har siden 2014 deltatt i prosjektet; Menn i helse. Prosjektet er et samarbeidsprosjekt i regi av Nav. Menn som over tid har mottatt støtte fra NAV omskoleres til helsefagarbeidere.

Mangfold

Lier kommune har i arbeidsgiverpolitisk plattform et mål om å speile befolkningens mangfold. Flere virksomheter har høy andel ansatte med flerkulturell bakgrunn. 8 av 26 lærlinger har flerkulturell bakgrunn. Kommunens virksomheter er aktive med å stille til rådighet plasser for arbeidstrening og språkopplæring. Et eksempel på dette er kantinedriften på rådhuset hvor flere kandidater fra NAV er på språkopplæring. Prosjekt «Sommerjobb» i samarbeid med NAV Lier, hadde til hensikt å tilby unge voksne uten jobb en mulig vei inn i arbeidslivet. Omfanget ble lite i 2016, og derfor forsterkes dette ytterligere i 2017.

Lærlinger

Pr. 31. desember 2016 har Lier kommune totalt 32 lærlinger. Det er 6 lærlinger mer enn

på samme tid i fjor. 6 lærlinger arbeider i barnehage/skole, 21 i helse og omsorg, 1 ved Lier og Hurum IKT og 4 i kontor og servicefag. 15 av lærlingene går det nye 4-årige lærlingeløpet ved Lier videregående skole.

En intern undersøkelse blant lærlingene våre (Quest back) viser at 87,5 % av lærlingene er enten meget fornøyd eller fornøyd med læretiden i Lier kommune. Samtlige lærlinger gir uttrykk for at de er godt inkludert i arbeidsmiljøet, og det er kollegene og veilederne på arbeidsplassen som verdsettes høyest.

Lier kommune var første kommune i Buskerud som har oppfylte intensjonen om minst 1 lærling pr 1000 innbygger. Vi arbeider nå mot målet om 1 lærling per 750 innbygger.

Rekruttering

Arbeidsgiverpolitisk plattform fokuserer på Lier kommune som attraktiv arbeidsgiver, og har som et av målene å sikre tilfang av engasjerte og kompetente medarbeidere. Interessen for stillinger i Lier kommune har generelt sett vært høy i 2016. Rekruttering til sykepleierfaget og nøkkelstillinger innen samfunnsplanlegging har vært mest utfordrende.

Kommunen har profesjonalisert sitt rekrutteringsarbeid gjennom innkjøp av nytt rekrutteringsverktøy. Her vil ledere og kandidater kunne kommunisere mer effektivt, utvelgelsen kvalitetssikres bedre og nye analysefunksjoner skal bidra til mer målrettet og hensiktsmessig kommunikasjon i fremtiden. Verktøyet implementeres første kvartal neste år.

Antall	2012	2013	2014	2015	2016
Utlyste stillinger	192	151	162	156	152

Kompetanseutvikling

Kompetanseutvikling er et fokusområde i arbeidsgiverpolitisk plattform. I dag planlegges og gjennomføres opplæring og utvikling både i den enkelte virksomhet, felles for større tjenesteområder og sentralt i kommunen gjennom felles opplæringsplan.

Det er i 2016 påbegynt viktig utviklingsarbeid bl.a. i Helse og omsorg gjennom etablering av en horisontal karrierevei for sykepleiere, og i Oppvekst i tråd med de nye kompetansekravene for lærere og derav omfattende etterutdanning.

Det er ønskelig å styrke helhetlig kompetanseutvikling for å sikre at kommunen til enhver tid har medarbeidere og ledere med nødvendig kompetanse for fremtiden. Kompetanse- utvikling får stadig et større fokus. Som et tilsvarende til dette vil ny kompetansestrategi for Lier kommune bli ferdigstilt i 2017.

Samhandling og medvirkning

Lønnsoppgjør

Lønnsoppgjøret 2016 var et hovedoppgjør med allerede fastsatte tillegg fra 2015 for kap 4 pga. harmonisering av tariff Tabellen. Gjennomsnittlig årslønnsvekst fra 2015 til 2016 for ansatte i KS-tariffområde var 2,5%. Lønnsglidningen var 0,4 prosent og overhenget til 2017 på 0,8 prosent. Lokale forhandlinger ble gjennomført uten tvist.

Arbeidsmiljøutvalg og lokalt medbestemmelsesutvalg (LMU)

	2016	2015	2014	2013	2012	2011
AMU-møter	6	6	5	4	4	5
Antall AMU saker	44	37	37	23	59	47
LMU-møter	172	197	179	243	191	201
Risikovurderinger	26	24	28	32	26	18
Vernerunder	26	28	18	32	28	18
Avvik vold og trusler	219	129	156	-	-	-
HMS-avvik	282	850				
Personskader	77	114				
Virksomheter med HMS-handlingsplan	18	23				

Arbeidsmiljøutvalget og de lokale medbestemmelsesutvalgene (LMU) har et kontinuerlig fokus på HMS-arbeidet, nærværarbeidet, kompetanseutvikling og arbeidsmiljøutvikling.

Avvik som omhandler vold og trusler ble første gang registrert i 2014. Fra og med 1.1.2017 er det også kommet lovkrav om at alle virksomheter skal ha vold og trusler som spesifikke punkter i risikovurderinger og vernerunder.

Sykefraværarbeidet

I 2016 var det legemeldte sykefraværet i Lier kommune 7,1%. Totalt sykefravær er på 8,3% som gir et nærvær på 91,7%. Målet om sykefravær på 5 % eller lavere innen utgangen av 2016 er dermed ikke nådd. utfordringene er særlig store i helse og omsorg og barnehagene. Nærværarbeidet og oppfølging av sykefraværet forsterkes i 2017.

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Lier kommune, legemeldt totalt	8	8	7	7	8	7,1
Egenmeldt	1,2	1,1	1,1	1	1,2	1,02
legemeldt 1-16 dg	1,2	1,1	1	1	1,1	1,1
legemeldt >16 dg	7,2	6,8	5,9	6,2	6,4	6

Sykefraværarbeidet er forankret i sentral HMS/IA handlingsplan som ble oppdatert og vedtatt i Arbeidsmiljøutvalget i oktober 2016. Planens målsettinger ble utarbeidet av et partssammensatt utvalg, nedsatt av Arbeidsmiljøutvalget, og ble grundig gjennomgått i representative virksomheter og ledersamlinger. Planen omfatter bl.a. oppdatert og intensivert oppfølgingsarbeid i Lier kommune. Den nye HMS/IA-planen vil inngå i rapportering 2017.

Samarbeidet med NAV arbeidslivssenter Buskerud og bedriftshelsetjenesten fortsetter enda tettere, og det gjennomføres jevnlige møter, bl.a. for å løse enkeltsaker der det er behov for særlig støtte.

Bedriftshelsetjenesten

Bedriftshelsetjenesten skal sikre et godt faglig og forsvarlig løpende tilbud til alle våre medarbeidere. Årlig plan for aktivitet i hele Lier kommune er gjennomført, sammen med rullerende plan med spesiell fokus og bistand i prioriterte virksomheter. Bedriftshelsetjenesten er obligatoriske deltakere i sykefraværsoppfølgingen gjennom dialogmøte 1, som deltakere i faste samarbeidsmøter med HR-enheten og som medlem i Arbeidsmiljøutvalget. Leverandør er Synergi Helse AS.

Medarbeidertilfredshet

Medarbeiderundersøkelser i Lier kommune har vært gjennomført annethvert år som del av kommunens HMS-kartlegging. Medarbeidertilfredsheten de siste årene har vært svært god, jevnt rundt landsgjennomsnittet og på enkeltområder over snittet.

I 2016 ble det besluttet å gå over til KS nye medarbeiderundersøkelse 10-faktor. Dette er en forskningsbasert undersøkelse som i langt større grad er rettet mot forbedrings- og utviklingsarbeid. 10-faktor gjennomføres første gang i Lier kommune i mars 2017.

Oppfølgingsarbeidet som foregår i perioden mellom medarbeiderundersøkelsene er forankret lokalt med sentral støtte etter behov. Det er lagt stor vekt på prosessveiledning og ledelse som fører til faktisk forbedring.

Kvalitetsarbeidet

Kommuneorganisasjonen skal opptre helhetlig og forutsigbart og gi innbyggerne trygghet for at alle får de tjenestene de har krav på. Det fordrer at tjenestene innen de enkelte tjenesteområdene er tydelig definert, og at medarbeidere og brukere må kjenne hvilke kvalitetsstandarder som gjelder. Derfor har det vært gjennomført opplæringstiltak og fagdag for å sette kvalitets- og forbedringsarbeidet på dagsorden i hele kommuneorganisasjonen.

I 2016 er arbeidet for å øke bruken av det digitale kvalitetssystemet, og som er innført i alle virksomheter, kraftig intensivert.

ØKONOMIEN I REGNSKAPSÅRET – SAMMENDRAG

Regnskapet for 2016 ble fullført mandag 15. februar 2017 og er med det ferdigstilt innenfor lovens frist, - og oversendt revisjonen og ssb (KOSTRA) samme dag.

Regnskapsåret 2016 viser driftsinntekter på 1,713 mill. kr og et netto driftsresultat på 53,8 mill. kr tilsvarende 3,1 % av driftsinntektene. Merk at dette er for kommunen som egen kasse og ikke som konsern.

Regnskapsåret endte med et mindreforbruk på 28,3 mill. kr i forhold til justert budsjett.

Det er flere forhold som gjør at resultatet har blitt bedre enn budsjett. Viktigste er de høye frie inntektene. Skatteinntektene er høye for både Lier og landet. Dette har samlet sett gitt vesentlig høyere inntekter. Kommunen har også fått mer i utbytte enn det er budsjettet med og lavere lønns og pensjonsutgifter enn budsjettet.

Virksomhetene har et netto underskudd på 16,3 mill. kr. tilsvarende 1,5 % mill. kr. Dette er noe høyere enn prognosene fra 2. tertial.

Regjeringens presiserte ved fremleggelsen av statsbudsjettet for 2017, at prognoser for frie inntekter ikke ville justeres opp for 2017 som følge av de økte skatteinntektene i 2016. Dette fordi de vurderer de økte skatteinntektene i 2016 som ekstraordinære og i stor grad en følge av skattetilpasning, mer enn en konsekvens av en underliggende sterkere økonomi i landet.

Oversikt over hovedstørrelser i regnskapet 2016

Minus er overskudd, pluss er underskudd		
Tall i 1000 kr	Avvik	%
Grunnskole	2 609	0,9 %
Barnehage	2 795	1,4 %
Helse og omsorg	11 399	4,8 %
Velferd	5 186	2,0 %
Kultur	-1	0,0 %
Infrastruktur - Bygg, VA, Vei	0	
Plan/Samfunn	-3 199	-15,4 %
Fellestjenester, ledelse og politikk	-2 523	-2,9 %
Virksomhetene totalt	16 267	1,5 %
Skatt og rammetilskudd (inkl. skjønn)	-28 241	
Renter	1 456	
Lønnsreserve	-3 589	
Pensjon	-8 024	
Vann/avløp/renovasjon	2 171	
Utbytte	-9 500	
Annet	1 173	
Totalt fellesområdene	-44 554	-1,4 %
Overskudd	-28 287	

2016	Regnskap	Justert budsjett	Opprinnelig budsjett
Netto driftsresultat	53 843 326	17 198 950	22 669 300
- Avsetninger og overføring til investeringsbudsjett/regnskap	44 418 576	37 471 750	26 532 000
+ Bruk av avsetninger	18 862 278	20 272 800	3 862 700
= Regnskapsmessig mer/mindreforbruk	28 287 028	-	-

DRIFTSREGNSKAP 2016

Hovedtall fra regnskap 2016

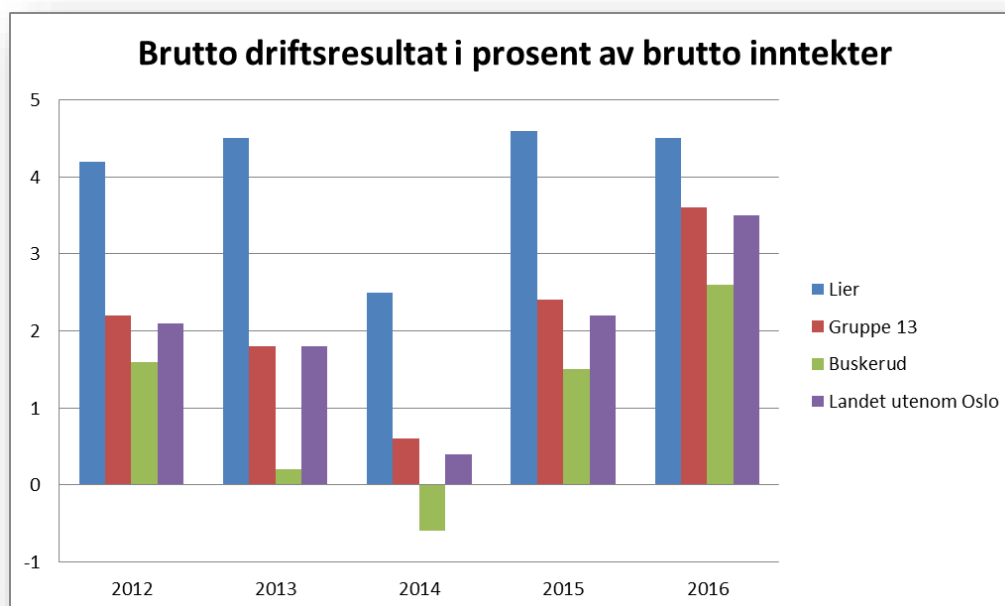
1000 kr	Regnskap 2016	Bud. 2016 revidert	Avvik i kr.	Bud. 2016 opprinnelig	Regnskap 2015
Driftsinntekter	1 713 115	1 631 003	82 112	1 451 977	1 634 985
Driftsutgifter	1 631 320	1 503 001	128 319	1 318 505	1 559 607
BRUTTO DRIFTSRESULTAT	81 795	128 002	-46 207	133 472	75 378
Finansinntekter	33 633	23 580	10 053	23 580	22 515
Finansutgifter	136 298	134 383	1 915	134 383	130 326
Motpost avskrivninger	74 714	0	74 714	0	62 454
NETTO DRIFTSRESULTAT	53 843	17 199	36 644	22 669	30 021
Bruk av avsetninger	18 862	20 273	-1 411	3 863	11 553
Nye avsetninger	44 419	37 472	6 947	26 532	31 160
REGNSKAPSMESSIG RESULTAT	28 287	0	28 287	0	10 414

Brutto driftsresultat er overskuddet av driftsinntektene kommunen har igjen etter at de løpende driftsutgiftene er dekket (utenom renter og avdrag, inklusiv avskrivninger).

Netto driftsresultat er overskudd etter rente- og avdrag (eksklusiv avskrivninger). Dette tilsvarer omtrent den andelen av driftsinntektene som kommunen fritt kan benytte til finansiering av investeringene eller avsetninger til senere bruk.

Lier kommune har i 2016 et netto driftsresultat på 53,8 mill. kr i overskudd (3,1 % av driftsinntektene) og et regnskapsmessig resultat på 28,3 mill. kr.

Figurene under bygger på foreløpige KOSTRA tall for 2016

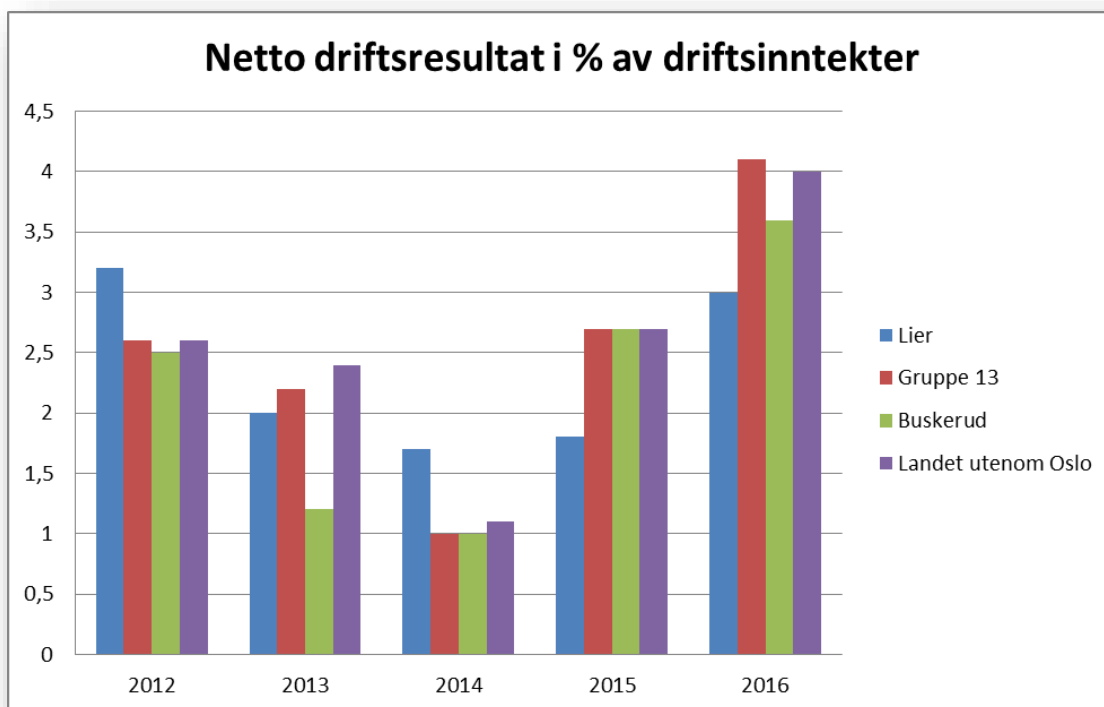

Brutto driftsresultat viser resultatet før finanstransaksjoner (renter og avdrag) inklusiv avskrivninger (kostnad på verditapet av anleggsmidlene).

Lier har over tid hatt høyere brutto driftsresultat enn sammenligningsgruppene i grafen.

Netto driftsresultat viser resultatet inkl. finanstransaksjoner (renter og avdrag) uten avskrivninger (nedbetalingen på lån, avdragene, «erstatte» avskrivningskostnaden)

Frem til 2014 ble refusjon for merverdiavgift på investeringer ført i driftsregnskapet. Da var anbefalt nivå for netto driftsresultat på 3 %. Fra 2014 blir denne refusjonen ført i investeringsregnskapet, og inntektene på driftsregnskapet er derav redusert. Etter endringen er anbefalt nivå for netto driftsresultat justert til 1,75 %.

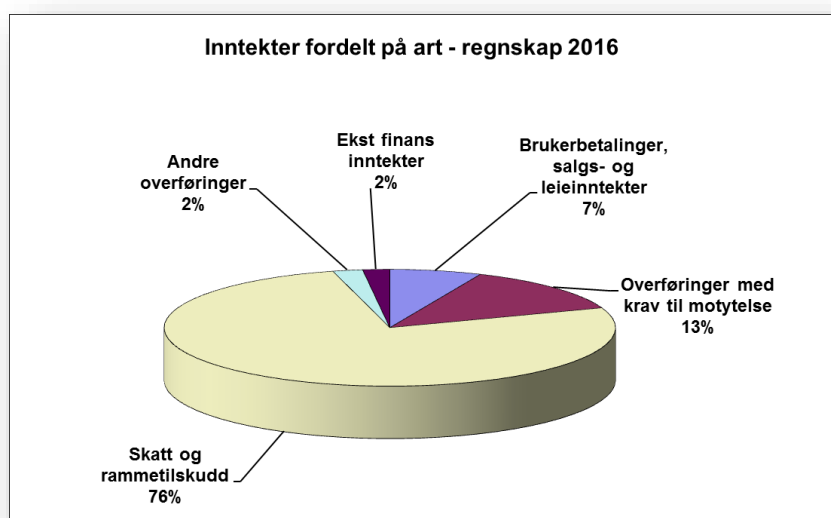
Lier har de to siste årene hatt et netto driftsresultat som ligger over anbefalt nivå. I 2016 endte driftsresultatet på 3,1 % for kommunekassa. Hvis en tar kommunale foretak, interkommunale samarbeider og interkommunale selskaper (Konserntall) er netto driftsresultat 3,3 %.

Årsaken til at Lier har høyere brutto driftsresultat og lavere netto driftsresultat enn sammenligningsgruppene, er blant annet at Lier betaler mer enn minimumsavdrag.

Inntektssiden

Inntekter fordelt etter art

Kommunens største inntekter er skatt og rammetilskudd. Av overføringer med krav til motytelser utgjør syke-/fødselspenger, tilskudd ressurskrevende tjenester og refusjon for merverdiavgift de største postene. Av brukerbetalinger, andre salgs- og leieinntekter utgjør brukerbetalinger noe over halvparten av inntektene. Ellers utgjør husleieutgifter og kapitalinntekter fra vann og avløps gebyrer de største postene.

	Endring		Andel		
	2015-2016	2013	2014	2015	2016
Brukerbetalinger, salgs- og leieinntekter	12,3 %	11,0 %	10,7 %	6,2 %	6,6 %
Overføringer med krav til motytelse	-6,7 %	12,3 %	12,9 %	14,6 %	12,9 %
Skatt og rammetilskudd	6,0 %	73,4 %	73,0 %	76,0 %	76,4 %
Andre overføringer	19,2 %	1,9 %	1,8 %	1,9 %	2,1 %
Ekst finans inntekter	49,4 %	1,5 %	1,6 %	1,4 %	1,9 %
Totalt	5,4 %	100 %	100 %	100 %	100 %

I hovedsak er inntektsbildet som tidligere, det er noen mindre endringer i beløp på de minste postene, dette fremstår som høy prosentvis endring.

Skatt og rammetilskudd

	Regnskap 2016	Bud. 2016 revidert	Avvik i kr.	Bud. 2016 opprinnelig	Regnskap 2015
1000 kr					
Rammetilskudd	517 698	523 902	-6 204	523 902	522 219
Skatteinntekter	817 487	783 042	34 445	783 042	737 381
Sum	1 335 185	1 306 944	28 241	1 306 944	1 259 600

Budsjettet for skatt og rammetilskudd i 2016 ble lagt på samme nivå som statsbudsjettets anslag for 2016.

I revidert nasjonalbudsjett ble prognosene for skatteinntang økt, og prognosen for Liers frie inntekter (skatt og rammetilskudd) var på rundt 3-4 mill. kr i merinntekt. I forslaget

til statsbudsjett ble prognosene økt igjen. For Lier tilsa prognosene en merinntekt på 15-20 mill. kr. i de frie inntektene i 2016. November ble en svært god måned, og skatteinntekten endte til slutt 34,5 mill. kr over budsjett. Med inntektsutjevning ble det en merinntekt på 28,2 mill. kr for skatt og rammetilskudd samlet for Lier.

Skatteveksten for kommunene ble på 9,8 % for landet og 10,9 % for Lier. Mye av veksten skyldes at personlige skatteyttere foretok en tilpasning til skattereformen i 2016 ved å ta ut store utbytter i 2015. Dette ga en ekstraordinær høy skatt i 2016 og vil i liten grad vil påvirke nivået på forventede skatteinntekter i 2017 og fremover.

Lier hadde en skatteinngang som var 10,6 % over landsgjennomsnittet. I inntektssystemet er det en inntektsutjevning mellom kommunene. Kommuner med høyere skatt enn landsgjennomsnittet blir trukket 60 % av inntekten over landssnittet. Disse midlene fordeles til kommuner med skatteinntekter under landsgjennomsnittet. Dette gjør at skatteinngangen for landet får den største påvirkningen på Liers frie inntekter.

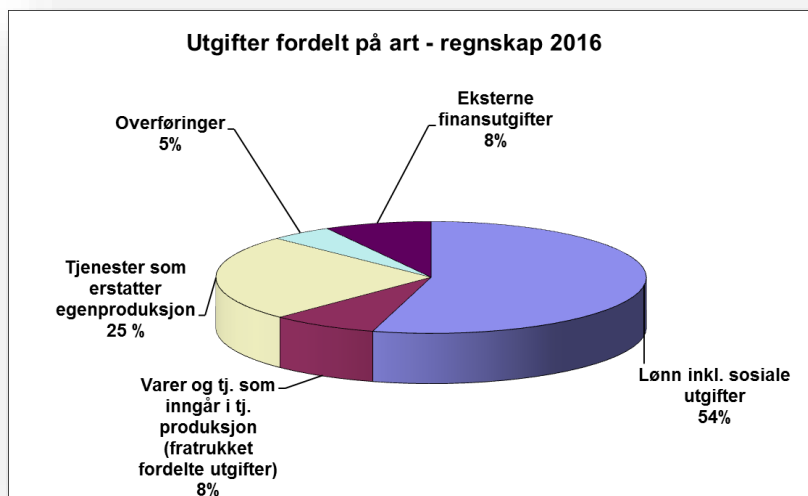
Andre generelle statstilskudd/refusjoner

1000 kr	Regnskap 2016	Bud. 2016 revidert	Avvik i kr.	Bud. 2016 opprinnelig	Regnskap 2015
Tilskudd ressurskrevende tjenester	-47 775	-44 659	-3 116	-37 659	-45 769
Komp. tilskudd omsorgsboliger	-1 784	-1 951	167	-1 951	-1 407
Integreringstilskudd flyktninger	-29 807	-29 766	-41	-21 710	-23 047
Rentekompensasjon skolebygg	-1 264	-1 693	429	-1 693	-1 808
Rentekompensasjon kirkebygg	-240	-317	77	-317	-321
Investeringsstilskudd reform 97	-1 376	-1 376	0	-1 376	-1 410
Sum	-82 246	-79 762	-2 485	-64 706	-73 760

Tabellen viser andre generelle statstilskudd og refusjoner. Dette inntektsområdet fikk totalt sett merinntekter på 2,5 mill. kr. Merinntektene skyldes i hovedsak økt tilskudd for ressurskrevende tjenester, som henger sammen med økte kostnader. Integreringstilskuddet har økt fra 2015 etter økt mottak og etablering av bofellesskapene for enslige mindreårige flyktninger. Veksten er i sin helhet lagt til flyktning tjenesten og bofellesskapene.

Utgifter fordelt etter art

Lønn inklusive sosiale kostnader utgjør 54 % av kommunens utgifter. Tjenester som erstatter egenproduksjon er blant annet kjøp av tjenester fra de interkommunale selskapene og utbetaling til private barnehager.

	Endring		Andel			
	2015-2016	2013	2014	2015	2016	
Lønn inkl. sosiale utgifter	4,4 %	55,7 %	55,4 %	54,1 %	54,4 %	
Varer og tj. som inngår i tj. produksjon (fratrukket fordelte utgifter)	-26,8 %	9,5 %	9,7 %	11,4 %	8,0 %	
Tjenester som erstatter egenproduksjon	22,8 %	21,8 %	21,6 %	21,1 %	24,9 %	
Overføringer	-9,6 %	5,2 %	7,0 %	5,4 %	4,7 %	
Eksterne finansutgifter	4,6 %	7,8 %	6,3 %	8,0 %	8,1 %	
Totalt	4,0 %	100 %	100 %	100 %	100 %	

Endringen fra 2015 til 2016 for «varer og tj. Som inngår i tj. Produksjon» og for «tjenester som erstatter egenproduksjon», skyldes den regnskapstekniske føringen av kostnader relatert til Lier Eiendomsselskap KF. Det er kun en reklassifisering av kostnadene.

Lønn og sosiale kostnader

Tabellen under gir oversikt over lønnsutgiftene. En del inntekter har direkte sammenheng med lønnsutgiftene. Noen av disse er tatt med i oppstillingen.

1000 kr	Regnskap 2016	Bud. 2016 revidert	Avvik i kr.	Bud. 2016 opprinnelig	Regnskap 2015
Lønn fast ansatte (010-019)	601 719	589 901	11 819	553 217	571 517
Vikarer (020-029)	59 109	43 795	15 314	20 168	57 445
Ekstrahjelp (030)	4 218	2 873	1 344	2 630	3 789
Overtid (040)	11 348	3 834	7 514	3 844	10 283
Annet (050-070,089)	38 975	37 214	1 761	30 457	36 552
Godtgjøring folkevalgte (080)	5 984	5 890	94	4 722	5 343
Sum lønn	721 352	683 507	37 846	615 038	684 930
Pensjonspremie (090-094)	86 091	99 524	-13 433	87 814	87 475
Arbeidsgeberavgift (099)	106 615	106 190	426	97 042	101 916
Sum sosiale utg.	192 707	205 714	-13 007	184 856	189 390
Oppgaveplikt. utg./godtgjøringer (160-165)	6 165	6 485	-320	5 550	6 728
Sum oppgaveplikt. utg./godtgjøringer	6 165	6 485	-320	5 550	6 728
SUM UTGIFTER	920 224	895 706	24 518	805 444	881 049
Refusjon sykelønn (710-711)	-40 619	-30 517	-10 102	0	-39 552
Refusjon lærlinger (731)	-785	-500	-285	0	-489
NETTO UTGIFTER	878 820	864 689	14 131	805 444	841 008

Refusjon sykelønn må ses i sammenheng med vikarer, ekstrahjelp og overtid.

Brutto lønnsutgifter viser et forbruk på 920 mill. kr. Korrigert for de mest lønnsrelaterte refusjonene, er det et netto forbruk på 878 mill. kr. Totalt sett er det brukt 14,1 mill. kr mer enn budsjettet.

Pensjon

Kommunen har pensjonsordning for lærere i Statens pensjonskasse, øvrige ansatte i Kommunal landspensjonskasse (KLP). Kommunene utgiftsfører en beregnet langsiktig pensjonskostnad, uavhengig av det enkelte års utbetalinger til pensjonsleverandørene. Beregningen er etter statlige føringer. Den beregnede pensjonskostnad får kommunen oppgitt fra sine pensjonsleverandører mot slutten av hvert år, med endelige tall først i januar året etter (aktuarberegninger). Differansen mellom hva kommunen utgiftsfører og det som faktisk utbetales til pensjonsleverandørene må dekkes inn i løpet av kommende 7 års periode (tidligere 10 og 15). Med denne ordningen ”dytter” kommunene vesentlige pensjonskostnader foran seg.

I 2016 var innbetalingene høyere enn utgiftsføringen, slik at premieavviket økte med 4,5 mill. kr. Samlet sett utgjør premieavviket ved utgangen av 2016 80 mill. kr.

Lønnsreserven

1000 kr.	Beløp
Budsjettert lønnsreserve opprinnelig budsjett	18 159
Kompenserte lønnsoppgjør	14 570
Lønnsreserve pr. 31.12	3 589

Lønnsreserven er en avsetning av midler for å kompensere virksomhetens økte utgifter som følge av lønnsoppgjør. Budsjettering skjer ut i fra makrotall for forventet lønnsutvikling, blant annet fra

signalene i statsbudsjettet. Når de faktiske tillegg for kommunens ansatte er ferdig beregnet, vil det normalt være noe avvik. Lønnsoppgjøret var anslått til 2,7 %, det faktiske oppgjøret endte på 2,4 %. Dette ga et overskudd på lønnsreserven på 3,6 mill. kr.

Netto utgifter pr. virksomhet og utvalg

I dette avsnittet presenteres økonomiske resultater pr. virksomhet og politisk utvalg.

Alle virksomheter omfattes av den vedtatte ordningen med overføring av over- og underskudd. Ordningen er slik at virksomheten får overført det årlige over- eller underskudd innenfor en beløpsgrense på 300 000 kr. I følgende tabeller er det i tillegg til årets resultat derfor vist hva som er saldo over-/underskudd ved årets slutt (UB).

Når man går igjennom tabellene, er det også viktig å være klar over at en virksomhet bruker av tidligere års overskudd ved å gå med underskudd i regnskapsåret. Dette innebærer at vi skiller mellom underskudd og udekket underskudd, der kun sistnevnte betraktes som negativt (i forhold økonomistyringen) ettersom virksomheten da ikke har tidligere års overskudd å bruke av. Virksomheter med fondsmidler som går med underskudd er ikke skjermet av begrensningen på 300 000 kr mht. hva om trekkes fra overskuddsfondet til virksomheten. Det er ingen begrensning på hvor mye fondsmidler som trekkes ved overforbruk for virksomheter som kan dekke overforbruket med bruk av overskuddsfond.

Tjenesteområdene

For over og underskuddsordningen er - overskuddsfond og + underskuddsfond

Minus er overskudd, pluss er underskudd 1000 kr.	Regnskap 2016	Bud. 2016 revidert	Resultat	UB over- /undersk.	Utv
Felles grunnskole	11 810	12 574	-764		GBK
Gullaug skole	15 175	15 184	-9	-1 051	GBK
Hegg skole	29 137	28 418	719	1 200	GBK
Egge skole	10 399	10 326	73	-227	GBK
Oddevall skole	7 704	7 638	66	-228	GBK
Nordal skole	4 910	5 029	-119	-87	GBK
Hallingstad skole	20 482	20 120	363	236	GBK
Hennummarka skole	22 801	21 930	872	1 428	GBK
Heia skole	17 508	17 678	-171	-779	GBK
Lierbyen skole	18 570	18 566	4	-173	GBK
Tranby skole	33 377	33 235	142	-324	GBK
Høvik skole	60 413	59 167	1 245	464	GBK
Syilling skole	24 796	23 807	988	300	GBK
PP-tjenesten	11 908	12 707	-799	-1 949	GBK
Sum Grunnskole	288 988	286 379	2 609	-1 190	
Felles barnehager	178 478	175 173	3 305		GBK
Linnesstranda barnehage	5 518	5 769	-251	-1 339	GBK
Dambråtan barnehage	7 814	8 123	-309	-2 533	GBK
Hennummarka barnehage	6 425	6 376	49	-492	GBK
Sum Barnehage	198 235	195 440	2 795	-4 364	
Vedtakskontoret	12 783	10 157	2 626	-235	HSO
Felles omsorg	4 370	3 630	740		HSO
Lege, legevakt og samhandlingsreformen	23 002	23 469	-467		HSO
Rehabilitering	11 590	11 293	298	0	HSO
Frogner sykehjem	11 907	11 447	461	0	HSO
Hjemmetjenesten Ytre Lier	60 388	57 608	2 779	1 252	HSO
Nøstehagen bo- og omsorgssenter	32 437	31 595	842	1 714	HSO
Liertun sykehjem	33 072	31 990	1 082	833	HSO
Kjøkken	9 401	9 531	-130	-2 795	HSO
Bratromveien 7/9/11 og Frogner bofellesskap	19 852	18 720	1 131	1 962	HSO
Fosshagen	29 810	27 772	2 037	300	HSO
Sum Helse og Omsorg	248 611	237 212	11 399	3 031	

Minus er overskudd, pluss er underskudd 1000 kr.	Regnskap 2016	Bud. 2016 revidert	Resultat	UB over- /undersk.	
Felles velferd	-36 494	-29 430	-7 064		HSO
Helsetjenesten	13 870	15 590	-1 720	-486	HSO
Habilitering	34 415	27 160	7 255	3 300	HSO
Psykisk helse	41 743	43 504	-1 761	-936	HSO
Barnevernstjenesten inkl EMI boliger	40 242	38 359	1 883	1 790	HSO
Sosialtjenesten	49 202	41 811	7 391	2 400	HSO
Flyktingetjenesten	16 147	17 734	-1 586	-300	HSO
Omsorgslønn, pers. ass. støttekontakter m.m.	16 727	17 504	-777		HSO
Ytre Lier bofellesskap for funksjonshemmede	50 315	47 327	2 988	989	HSO
Øvre Lier bofellesskap for funksjonshemmede	36 489	35 664	824	296	HSO
Lier voksenopplæring	6 392	8 639	-2 248	-434	HSO
Sum Velferd	269 049	263 863	5 186	6 619	
Kulturskolen	6 405	6 381	25	21	GBK
Lier Bibliotek	5 213	5 285	-72	-77	GBK
Kultur og fritid - Kultur*	12 419	12 015	404	-628	GBK
Kultur og fritid - Park og idrett	7 430	7 788	-358		MU
Sum Kultur	31 468	31 469	-1	-684	
Anlegg og eiendom	0	0	0		FM
Sum Infrastruktur - Bygg, VA, Vei	0	0	0	0	
Planseksjonen (inkl. små avløp)	6 764	8 208	-1 444	-1 558	PU
Landbruksforvaltningen	3 261	3 491	-230	-2 435	MU
Sektor Samfunn	7 516	9 041	-1 525	-1 444	MU
Sum Plan/Samfunn	17 541	20 740	-3 199	-5 437	
Kommunekassa	4 342	5 446	-1 104	-3 000	FM
Rådmannsteamet	13 613	12 614	998	600	FM
IKT enheten	13 544	12 560	985	1 323	FM
Stab/støtte (felles)	0	879	-879		FM
Rådgivningsenheten	9 541	10 548	-1 007	-1 851	FM
Økonomi, innkjøp, statistikk og rapporteringse	7 755	8 264	-509	-1 850	FM
Service, informasjon og dokumentenheten	16 984	17 856	-872	-1 631	FM
HR enheten	18 240	18 375	-135	-1 528	FM
Sum Fellestjenester, ledelse og politikk	84 019	86 542	-2 523	-7 937	
Fellesområdet - Generelt	-1 224 866	-1 208 633	-16 233		FM
Fellesområdet - Kirke, gravlunder og tilskudd ar	13 599	12 332	1 267		FM
Andel Lier eiendom KF	73 355	74 657	-1 302		FM
Sum Fellesområdet - Overordn., selskaper,	-1 137 911	-1 121 644	-16 267		
Sum Totalt	0	0	0	-9 962	

*Over-/underskuddsfondet er summen av Kultur og Park og idrett
Under «Fellesområdet – Generelt» er overskuddet på 28,3 mill. kr regnskapsført

Politiske utvalg

Minus er overskudd, pluss er underskudd 1000 kr.	Regnskap 2016	Bud. 2016 revidert	Resultat	UB over- /underskud d
Grunnskole-, Barnehage- og Kulturutvalget	511 261	505 499	5 762	-6 238
Helse-, Sosial- og Omsorgsutvalget	517 660	501 075	16 585	9 650
Miljøutvalget	18 207	20 320	-2 113	-3 879
Planutvalget	6 764	8 208	-1 444	-1 558
Formannskapet	-1 053 892	-1 035 102	-18 790	-7 937
Sum utvalg	0	0	0	-9 962

Under formannskapet ligger fellesområdene. De største faktorene til resultatet er overskudd og pensjon.

Overføring av over- og underskudd

Virksomhetene får overført årlige over- eller underskudd innenfor en beløpsgrense på 300 000 kr. til et fond.

Fondet for Lier Drift, Eiendomsselskapet KF, Frogner sykehjem og Rehabilitering er tatt ut av ordningen da disse enhetene ikke lenger er driftsenheter i driftsregnskapet.

Over- og underskuddsordningens aggregerte overskudd reduseres med 0,27 mill. kr, og fondet utgjør 9,96 mill. kr ved utgangen av 2016.

1000 kr.	
Saldo IB 2016	-10 232
Saldo UB 2016	-9 962
Diff. (endring i o/u fond)	270

Årsaken til at overskuddsfondet økes selv om virksomhetene samlet går med et betydelig underskudd, er at store deler av underskuddet er knyttet til enheter som ikke er en del av fondet. Det er også enkeltvirksomheter med større underskudd som kun trekkes for 0,3 i forhold til ordningen.

Virksomhetene, som er en del av over- og underskuddsordningen, har samlet sett et regnskapsmessig overforbruk på 18,4 mill. kr. Av overskudd på enkeltvirksomheter går 0,04 mill. kr til inndekning av tidligere års underskudd. Av underskudd på enkeltvirksomheter dekkes 1,1 mill. kr av tidligere års overskudd.

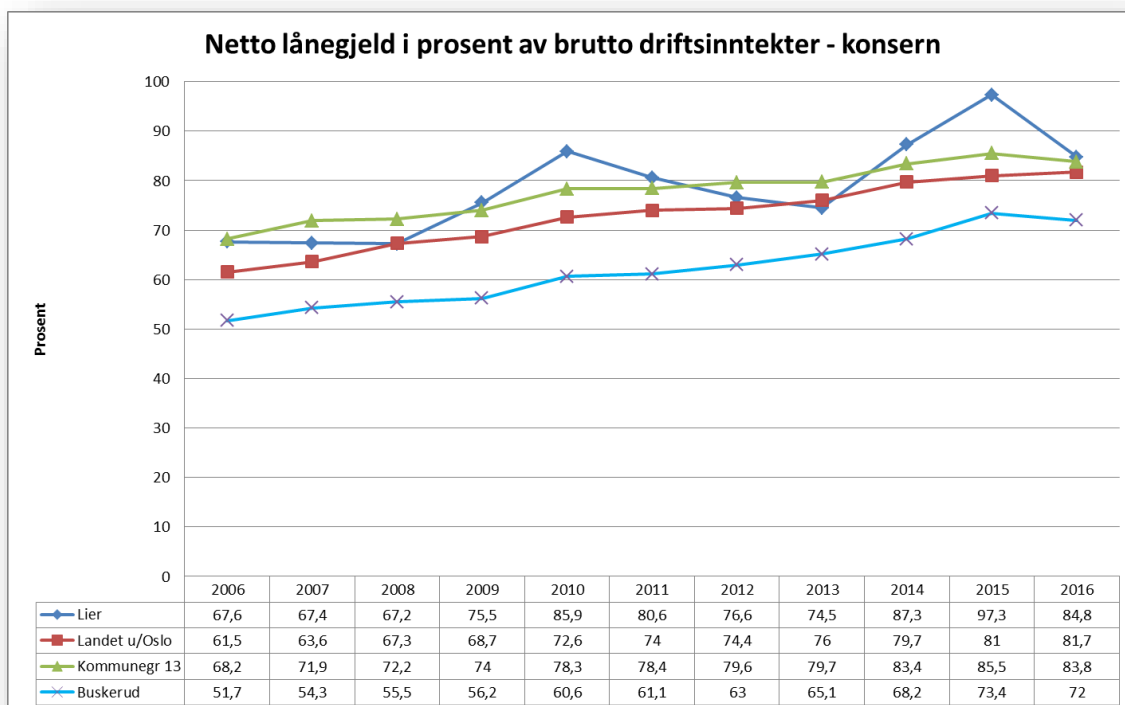

Finansforvaltningen

I henhold til finansforskriften er det utarbeidet en egen rapport for finansforvaltningen som behandles politisk samtidig med årsrapporten.

Lånegjeld

I Handlingsprogrammet er det et intensjonsmål at gjeldsgraden ikke skal være høyere enn 100 % av driftsinntektene. Vi ser at enkeltkommune svinger mer, og vil være preget av enkeltprosjekter, enn grupperinger av kommuner.

Alle sammenligningsgruppene har fra 2006 hatt en økende lånegjeld. Fra 2010 til 2013 hadde Lier en synkende andel. I 2014 og 2015 har lånene for Hegg skole og Fosshagen økt gjeldsgraden. Nedgangen i 2016 gjør at Lier ligger på nivå med Kommunegruppe 13 og landet.

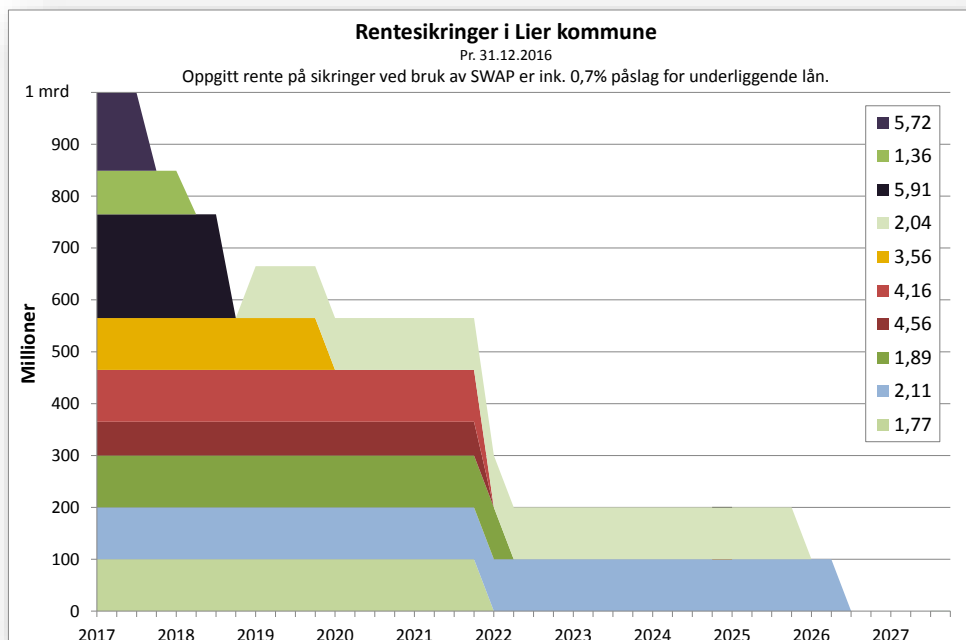
Gjeldsgraden i vekstkommuner som Lier, kan forventes å være noe høyere enn gjennomsnittet for landet. Samtidig har Lier en lav andel kommunale barnehager som drar noe i motsatt retning. Kapitaltilskuddet til private barnehager kan ses i sammenheng med finansforvaltningen. Det er imidlertid ikke gjort her.

Renter

Netto rentekostnad har i 2016 vært svært nærme budsjettforutsetningene. Netto gav rentene et underskudd på 1,5 mill. kr.

Kommunen har rentesikringer på 1 mrd. pr 31.12.2016. Dette er noe høyt, men flere av sikringene har liten risikoreduserende effekt, ettersom rentenivået er vesentlig lavere i dag enn når disse sikringene ble inngått. De nye sikringene er mer relevante for dagens rentenivå og/eller de strekker seg lengere frem i tid. Samtidig som rentesikringer gir en forutsigbarhet, er det krevende for flere kommuner at samlet gjeldsgrad ikke nødvendigvis er mindre når sikringene går ut, og at rentekostnader da kan gå opp. Kommunen er oppmerksom på denne potensielle utfordringen. Når mange rentesikringer går ut over korte tidsperioder frem i tid for Lier, er det vurdert som relativt uproblematisk, ettersom rentenivået på disse sikringene er relativt høyt i forhold til dagens renteprognoser for det samme tidsrommet. Praksisen i Lier med å budsjettere med mer enn minimumsavdrag, kan også vurderes som en buffer i finansforvaltningen, denne praksisen bidrar også bidrar til å redusere en finansiell stressituasjon dersom rentene går noe opp både på kort og lang sikt.

Figuren over viser rentesikringene i Lier i millioner kroner, rente pr sikring og gjenværende løpetid. Der rentesikringer er gjort med rentebyteavtaler dvs. SWAPer, er det lagt til et rentepåslag som tilsvarer kommunens rentebetingelser på serielån i kommunalbanken.

INVESTERINGSREGNSKAPET

Lier har en praksis på at budsjettene til investeringsprosjekter følger prosjektets faktiske gjennomføringstakt, hvor prosjektene blir gjort opp ved ferdigstilling. Dette gjør at prosjekter i investeringsoversikten (regnskapshefte) kan fremstå med vesentlig avvik i forhold til budsjett, uten at prosjektet derav har overdekning. Prosjekter som får forskyvning frem i tid fremstår i regnskapet med overskudd. I praksis blir ubrukte midler på prosjektet overført til kommende år slik at det foreligger midler når gjennomføringen skjer.

I forslaget til vedtak blir ubrukte midler, for prosjekter som ikke er avsluttet, bevilget opp på respektive prosjekt 2016.

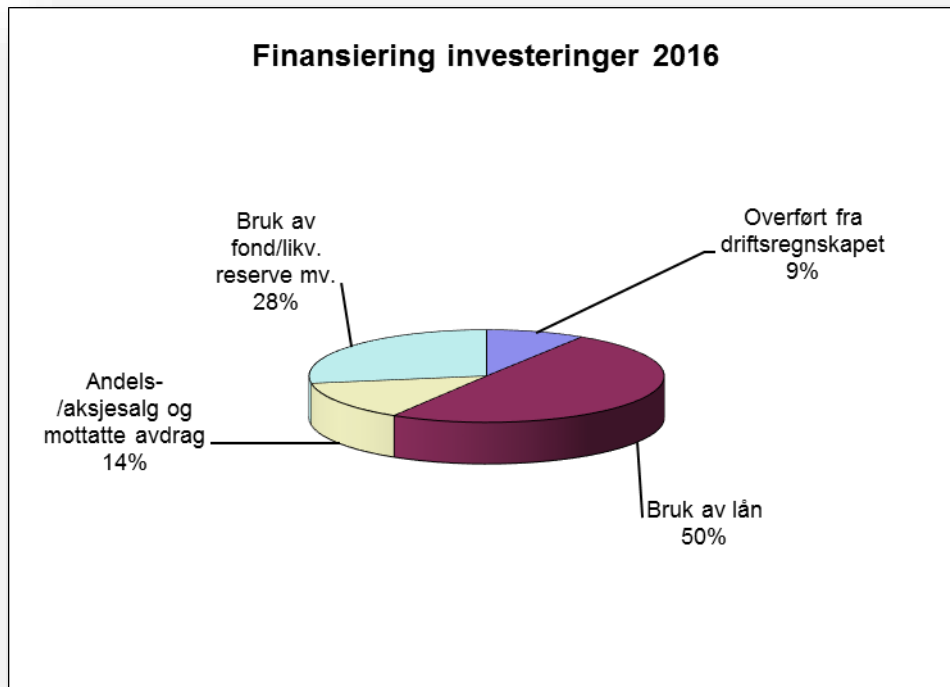
Hovedtall fra regnskap 2016

1000 kr	Regnskap 2016	Bud. 2016 revidert	Bud. 2016 opprinnelig	Regnskap 2015
Utgifter	191 207	466 204	194 496	433 108
Inntekter	153 489	80 961	27 568	91 097
Finansieringstransaksjoner	73 395	38 664	2 915	45 240
Finansieringsbehov	111 113	423 907	169 843	387 251
Finansiering:				
Bruk av lån	55 231	413 266	159 843	358 413
Andels-/aksjesalg og mottatte avdrag	15 241	0	0	15 218
Overført fra driftsregnskapet	10 000	10 000	10 000	10 000
Bruk av fond/likv. reserve mv.	30 641	641	0	3 620
Sum finansiering	111 113	423 907	169 843	387 251
Udekket(-)/til disposisjon (+)	0	0	0	0

Udekket/til disposisjon i investeringsregnskapet er totalt mindre- og merforbruk på prosjekter hvor det har vært aktivitet i 2016. Forskjellen mellom hva som er planlagt brukt på investeringer (revidert budsjett) og hva som er faktisk brukt i ett år (regnskap) skyldes vanligvis tidsmessige forskyvninger av investeringsprosjektene. Dette gjelder også finansieringspostene. Underskudd/overskudd registreres normalt når et prosjekt er avsluttet.

Investeringsregnskapet posteres pr. prosjekt. Dette medfører at det gjennomføres fondsavsetninger hvis finansiering som salgsinntekter, refusjoner osv. overstiger årets utgift. Tilsvarende vil det bli brukt fra fond året etter for å finansiere utgiftene som forutsatt. Slike posteringer, sammen med tidsmessige forskyvninger, innebærer at det gjennomgående vil være høyere summer i regnskapet enn budsjettet på disse postene. Totalt mer-/mindreforbruk på prosjektene rapporteres underveis når dette avdekkes, eller ved prosjektets slutt.

Figuren viser hvordan investeringene i 2016 ble finansiert. Bruk av lån er betraktelig redusert fra 2015 og dette skyldes at statstilskuddet for Fosshagen kom i 2016, pålydende 113 mill.kr.

Avslutning diverse investeringsprosjekter

Prosjekt	Budsjett	Forbruk	Restbeløp
8440 Høvik/Stoppen - garantikostnader		505 913,50	-505 913,50
8453 Gifstad, inventar og utstyr	1 100 000	912 100,81	187 899,19
8508 Tranby skole, tilrettelegge miljøverksted	6 500 000	6 752 173,12	-252 173,12
8509 Lekeapparater Egge skole	1 500 000	959 812,00	540 188,00
8516 Hallingstad - uteområde	750 000	745 604,80	4 395,20
9048 Brann Heia skole (restbeløpet er andel merverdiavgift)		-1 170 749,06	-1 170 749,60
9237 Rådhuset - oppgr. Hovedtavle	500 000	499 526,50	473,50
9496 Rådhuset - utredn. Ticon alternativet		-311 245,86	-311 245,86
9544 Utstyr oppgradering servicetorg	100 000	97 595,00	2 405,00
Viva IKS			
9217 Lyngås-Nordal gang- og sykkelvei	8 100 000	8 463 772,65	-363 772,65
9512 Jensvollvn. Masseutskiftning	3 050 000	3 159 688,70	-109 688,70
9530 Løpende bevilgning utstyr før Viva og Alier - rest			1 705 251,39
9539 Kompensasjon for prisstigning	350 000	0,00	350 000,00
9710 Sanering Hasselbakken/Flåtan	31 941 000	32 100 715,75	-159 715,75
9718 Linnes renseanlegg, styringsanlegg	1 700 000	1 506 602,78	193 397,22
9730 Va-sanering Barlindveien	5 500 000	5 402 135,06	97 864,94
9731 Va-sanering Tveitabakken	2 050 000	1 991 238,23	58 761,77
9753 Interregionalt nødvannssamarbeid	250 000	216 263,00	33 737,00
Avsettes ubundet kapitalfond			301 114,03
9497 Inventar Fosshagen - bevilgningen tilbakeføres Utgiftene er ført på prosjekt 9486	24 000 000	0,00	24 000 000,00
Bevilgningen omdisponeres til låneopptak 2017			

Ovenstående tabell viser investeringsprosjekter som er ferdig og skal avsluttes. Større enkeltstående investeringsprosjekter avsluttes som egne politiske saker. Tidligere bevilget beløp på 24 000 000 kr, til prosjekt 9497 «Inventar Fosshagen», tilbakeføres og omdisponeres til låneopptak 2017. Kostnadene for dette inventaret er allerede ført på prosjekt 9486 som hadde nok bevilget.

Status for investeringsprosjektene-bygg i 2016:

Prosj.nr	Prosjekt	Bevilget tom 2016	Bevilgn. Ut over 2016	Sum bevilget	Brukt	Prognose	Utføres	Fullf.g r. %	Hva som gjøres	Kommentarer
	Bygg									
9228	SD-anlegg	5 220	0	5 220	696	6 920	2012 - 2016	25	Installere sentral driftstyring på bygg.	Arbeidet vil fortsette 2017
9238	ENØK-tiltak iht utredning	10 151	0	10 151	8 026	10 101	2011 - 2016	50	Diverse ENØK-tiltak på bygg	Planlegging og gjennomføring av ENØK-tiltak pågår . Arbeidet vil fortsette også i 2017
8503	Hegg skole	369 600	-19 600	350 000	336 810	350 000	2013 - 2016	99	Ny Hegg skole	Ferdig. Reklamasjonsavsetning 1% av byggekost. Tilskudd kultur gjenstår. Ferdigrapport etter at radonmåling er foretatt.
8470+8507	Oddevall skole, vent.anlegg	8 600		8 600	9 030	1 100	2013 - 2016	95	Nytt ventilasjonsanlegg	Prosjektering. Samordnes med prosjektnr 8507. Noen ekstraarbeider vil pågå i 2016
9485	Liertun sykehjem, renovering fasader	11 100		11 100	3 442	11 100	2015 - 2016	100	Renovering av fasader og balkonger, samt energireducerende tiltak.	Diverse avklaringer pågår fortsatt og nye utredninger er på gang.
9486	Nytt sykehjem inkl Justering ihht sak 44/2014 i FS, inventar	400 962	0	400 962	338 641	350 000	2010 - 2016	99	Bygge nytt sykehjem til erstatning for Frogner sykehjem. Flytting av eks rehab-avdeling fra Liertun. Flytting av kommunens dagsenter for demensomsorg og rehab.lager.Innkjøp av inventar til Fosshagen	Prøvedriftsperiode. Reklamasjonsavsetning 2% av byggekost. Avsetning for arkitektonisk forprosjektering av ny fløy innenfor byggeområde medtatt.Ferdigrapport etter endelig overtakelse tekniske anlegg.
9497	Justering ihht sak 44/2014 i FS, inventar									Samordnet med prosjekt 9486. (24 MNOK som er vedtatt for prosjekt 9497, ligger inne i midlene i prosjekt 9486.
9498	Ihht sak 44/2014 i FS, velferdsteknologi	8 000	0	8 000	1 992	8 000	2015 -	55	Innkjøp av velferdsteknologi	Trådløst nett: 2/3 ferdig. Digitalt nattilsyn er i drift. Uttesting av velferdsteknologi hos brukere hjemme og i testleilighet er i gang. Lokaliseringsteknologi og sikring dører Fosshagen er godt i gang. Det jobbes også med andre virksomheter.
8497	Sylling barneskole - nytt ventilasjonsanlegg	1 200	0	1 200	0	4 000	2 019	0	Utbedring av ventilasjonsanlegg	Søkes tilleggsbevilget 2,8 mill i HP 19 (økt omfang)
9239	Miljøtiltak - omlegging fra fyringsolje	3 450		3 450	396		2016-	10	Omlegging til alternativ varmekilde	Videre vurderinger og arbeid pågår. Oljekjel på Haugestad er fjernet. Oljekjel på Nøstehagen fjernes 2017
8508	Tranby skole. Tilrettelegge for miljøverksted	6 500	0	6 500	6 752	6 500	2015 - 2016	99	Ombygning og tilrettelegging for miljøverksted	Ferdig
8506	Eqge skole. Ventilasjonsanlegg	4 000	8 500	12 500	3 159	20 000	2015-2020	99	Fase 1 er ny ventilasjon gml bygg og gymmsal. Fase 2 er oppgradering av admbygg i 2019-20	Fase 1 er ferdig. Søkes tilleggsbevilget 7,5 mill i HP 2020
8521	Stoppen skole. Oppgradere for velkomstklasse Høvik	2 000	0	2 000	258	uavklart				Ikke avklart
9547	Liertun - Oppgradering generell	3 500	7 000	10 500	1 804	10 500	2016-2018	15	Nødvendig oppgradering inntil avvikling	Arbeiden gjennomføres løpende med hensyn til bygningens drift
9499	Mulighetsstudie Fosshagen Fase 2	1 000	0	1 000	1 194	1 200	2 016	95	Utarbeide rapport mulighetsstudie.	Ferdig
9451	2. Terial Oppgradering bygg Hjemmetjenesten	1 500	0	1 500	2 118	1 700	2 016	99	Oppgradering m-bygget for hjemmetjenesten	Ferdig
9548	Utbedring Eikeliveien bofellesskap - krav til arbeidsmiljø	1 400	0	1 400	0					Vedtatt, ikke bestilt LEKF
9549	Oppgradering Gifstadbakken 9	24 000	0	24 000	0					Vedtatt sak 48/2016. Ikke bestilt LEKF
9303	Oppgradering ihht. Tilstandsanalyse og tiltaksplan	16 610	49 830	66 440	13 527	jf bud	løpende	50		Eventuell underforbruk videreføres i påløpende tiltaksplaner
9244	Rådhuset - Oppgradere undertavler	2 150	0	2 150	1 008	2 150	2 016	20	Elektrotavler oppgraderes	Ferdig. Deler flyttes til prosjekt 9514 pga. økt omfang
9514	Hegsbro. Oppgradering	5 000	0	5 000	1 225	6 500	2016-17	10	Ombygg av sal og nye wc. Etablering av ventilasjon.	Pågår. Antatt ferdigstillelse juli 2017.

LIKVIDITET

Likviditet er et mål for kommunens evne til å møte utbetalinger. Minstekravet er at kommunen til en hver tid skal kunne betale sine forpliktelser ved forfall.

Kommunestyret har ansvar for å sikre at kommunen har så god likviditet at de løpende forpliktelser kan dekkes. Likviditetssituasjonen rapporteres til politisk nivå i forbindelse med tertial- og årsrapporteringen samt i forbindelse med budsjettarbeidet.

Likviditetsanalyse	Anbefaling	2016	2015	2014	2013	2012
Likviditetsgrad 1: OML/KG	>2	2,8	2,3	2,1	1,8	1,8
Likviditetsgrad 2: (Likvider + KF)/KG		2,2	1,6	1,7	1,3	1,2
Likviditetsgrad 3: Likvider/KG	>1	1,3	0,8	1,2	0,9	0,8
Likvider i forhold til driftsinntektene		18,4 %	11,0 %	17,6 %	12,7 %	10,2 %

Likviditeten pr. 31.12.2016 er en god del høyere enn tilsvarende tidspunkt i 2015. Dette skyldes først og fremst en økning av ubrukte lånemidler, som igjen skyldes etterslep av investeringer i forhold til vedtatte bevilgninger. Viser til nærmere kommentarer i finansrapporten.

Likviditeten påvirkes av premieavviket for pensjonsforpliktelsene, hvor kommunen betaler mer enn det som regnskapsføres. Ved utgangen av 2016 har kommunen betalt inn 80 mill. kr som ikke er regnskapsført (skal regnskapsføres over 7 år). Denne summen er finansiert ved å «låne» likvide midler fra fondsavsetninger og ubrukte lånemidler.

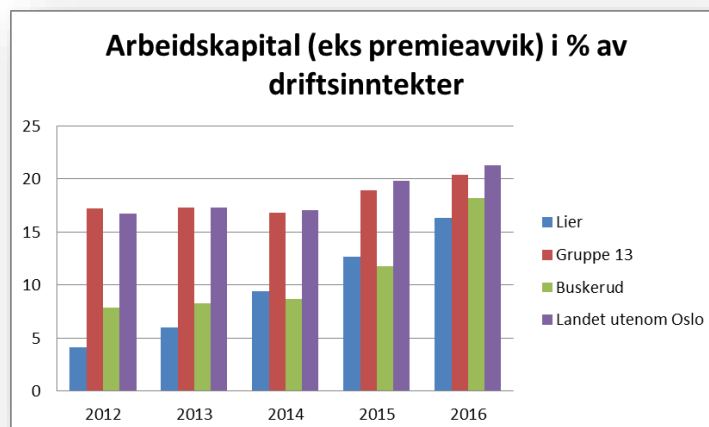
Det viktigste styrbare enkeltforholdet som påvirker den daglige likviditet er tidspunktet for låneopptak til finansiering av investeringsprosjekter. I 2016 ble lånene tatt opp i mars. Når forskyvning av låneopptak ikke lenger gir handlingsrom, må andre tiltak som styrker likviditeten iverksettes. Det forutsettes mindre låneopptak i årene som kommer, som igjen kan medføre en tettere oppfølging av dette den nærmeste tiden. En ytterligere styrking av kommunens fondsreserver vil være viktig i en slik situasjon.

Kommunestyret må sikre likviditeten. Lier har de siste årene hatt en kassakreditt på 100 mill. kr. Kassakreditten har ikke vært benyttet i 2016. Det er allikevel et behov for å ha en sikring hvis det i en kortere periode skulle være negativ likviditet. Kassakreditten må vedtas årlig, og rådmannen foreslår i årsrapporten at kassakreditten på 100 mill. kr videreføres.

Arbeidskapitalen

Arbeidskapitalen (omløpsmidler ekskl. premieavvik minus kortsiktig gjeld) skal dekke kommunens daglige pengebehov. Dette er den faktoren som sterkest påvirker likviditetsutviklingen. Lier har de siste årene hatt en positiv utvikling på arbeidskapitalen (Konserntall).

FOND

Fondsmidlene er penger kommunen har reservert for fremtidige formål. Utviklingen bestemmes av hvor mye som avsettes og hvor mye som brukes til årets drifts- og investeringsformål.

Tabellen under viser hovedtallene for fondene 31.12.2016 før vedtak:

1000 kr	Beholdning 2015	Avsetning 2016	Bruk 2016	Beholdning 2016	Endring netto kr
Disposisjonsfond	76 660	27 472	5 996	98 136	21 476
Ubundne investeringsfond	4 717	5 561	641	9 637	4 920
Bundne driftsfond	24 958	6 947	2 452	29 453	4 495
Bundne investeringsfond	27 005	10 751	30 000	7 756	-19 249
Sum	67 217	50 731	39 089	144 982	11 642

Avsetninger til fond

Virksomhet/område	Til bundet fond	Til disp.fond	Begrunnelse
Felles grunnskole	104 011		Kulturelle skolesekken/svømming nyankomme
Felles bamehager	121 807		Midler fra Fylkesmannen
Helsetjenesten	1 601 298		Styrkning av helsesøstertilbudet
Psykisk helse	857 016		Mestringsteam rus og psykiatri
NAV	1 293 250		Husbankmidler/intro.tilskudd
Vedtakskontor	50 000		Ansvarlig vertskap
Nøstehagen Bo- og omsorgssenter	150 000		"Livets siste dager"
Liertun Sykehjem	2 300		Gavemidler
Kultur og fritid	71 600		Diverse prosjekter
Planseksjonen		525 650	Tranbyhøgda Næringsområde
Spredt avløp	1 707 247		Selvkostfond
Landbruk	514 047		Skogavgift
Landbruk	361 800		Prosjektmidler "ren mat"
Landbruk	112 443		Vertskommunetilskudd
Fellesposter ansvar 700		10 414 106	Overskudd 2015
Fellesposter ansvar 700		16 532 000	Opprinnelig budsjett
Sum	6 946 819	27 471 756	
Herav disposisjon i regnskapet	6 946 819	0	
Disponeringer med utg.pkt. i budsjett	0	27 471 756	
Totalt regnskapsført	6 946 819	27 471 756	

Overføringer til bundet driftsfond er ubrukte midler fra overføringer kommunen har mottatt til et bestemt formål. Overføring til disposisjonsfond er etter vedtak.

Disponering av disposisjonsfond

Disponeringer av disposisjonsfondet krever vedtak. Deler av overskuddet er knyttet til formål som vil ha utgifter i kommende år. Rådmannen foreslår at følgende formål kan disponeres fra disposisjonsfondet.

- Mindreforbruket på 1 586 000 kr i flyktningetjenesten avsettes på fond som flyktningtjenesten kan benytte ved behov
- Disponering av overskudd husleie, ansvar 704, gjøres tilgjengelig for Lier Eiendomsselskap KF. Lier Eiendomsselskap KF forventer å få overdratt eiendomsmassen og tilhørende husleieinntekter og kostnader etter politisk sak om dette i 2017. Rådmannen foreslår derfor at overskudd på husleie pålydende 1 301 723 nok, som etter KS109/2016 ble liggende hos kommunen, omdisponeres fra kommunens disposisjonsfond til Lier eiendomsselskap KF. LEKF har i sine budsjetter forutsatt at deler av dette skal inndekke underskudd for 2016 og resten skal benyttes i driften i 2017.
- Det var satt av 250.000 kr til innføringen av Plan-/oppmålingsdialogen i 2016 (tilsvarende beløp i 2017). Arbeidet har blitt forskjøvet i påvente av en nødvendig oppgradering av saksbehandlingssystemet. Arbeidet og kostnadene påløper derfor i 2017.
- Grunnet mye bruk av frivillig arbeid og tilgang på tilskuddsmidler, har frisklivssentralen et overskudd pålydende 1 080 000 kr, dette overføres til 2017 for disponering av sektor samfunn, frisklivssentralen.

Foreldete bundne fond

I 2016 har man gjennomgått foreldete bundne fond og funnet at nedenstående liste kan avsluttes og overføres kommunens generelle disposisjonsfond. Noen av midlene

øremerkes da de er tenkt benyttet til spesifikke formål i virksomhetene.

Budne fond som er foreldet og overføres kommunens disposisjonsfond	Kommentar
2510302 PROSJEKT 9492 MODELLUTPRØVING PSYKOLO	250 000,00 Ingen øremerking
2510304 211 - MIDLER KJØNNSLEMLESTELSE	117 000,00 Ingen øremerking
2510306 232 - AKTIV OMSORG PROSJEKT 4172	50 000,00 Ingen øremerking
2510309 ØREMERKEDE MIDLER FRA HIBU	10 000,00 Ingen øremerking
2510310 ØREMERKEDE MIDLER PALIATIV PROSJEKT	5 059,82 Ingen øremerking
2510313 222 - BLÅKORSPROSJEKTET PR.NR. 4098	44 406,00 Ingen øremerking
2510316 222 - TILRETTELEGGINSTILSKUDD PR. 590	9 570,00 Ingen øremerking
2510318 222 - RUSMIDDELTLTAK	841 696,07 Ingen øremerking
2510319 222 - PROSJEKT HUSEBYGATA	140 466,00 Ingen øremerking
2510324 222 - KOMPETANSEHEVING RUSMIDDELKONSU	58 500,00 Ingen øremerking
2510325 222 - KVALIFISERINGSSTØNAD	43 231,00 Ingen øremerking
2510326 241 MODELLUTPRØVING PSYKOLOG	43 559,53 Ingen øremerking
2510327 211 - TILSKUDD FRA FYLKESLEGEN	4 298,00 Ingen øremerking
2510330 225 - KOMPETANSEUTVIKLING	10 000,00 Ingen øremerking
2510331 225 - "INN PÅ TUNET"	52 727,71 Ingen øremerking
2510201 KUNNSKAPSLØFTET	49 644,70 Ingen øremerking
2510204 ARBEID BIK	33 379,00 Ingen øremerking
2510210 520 - ESERVICETORG	411 252,00 Ingen øremerking
2510219 IT PROSJEKT	18 923,00 Ingen øremerking
2510238 530 - TRIVSEL OG UTVIKLING	200 000,00 Ingen øremerking
2510607 420 - PROSJEKTMIDLER	176 500,00 Ingen øremerking
2510208 1.210 KULTURLANDSK.VERN	3 800,00 Ingen øremerking
2560102 700 - DISP. FOND AVSATT TIL FREMTIDIG investeringer	3 066,75 Ingen øremerking
2510501 300 - KUNSTPROSJEKT	29 698,00 Ingen øremerking
2510510 700 - SKJØNNSTILSK. KOMM.KASS. UTRED.	420 000,00 Ingen øremerking
2510505 520 - FRI RETTSHJELP PROSJEKT 8147	31 735,25 Ingen øremerking
2510332 225 OPPLÆRINGSPLAN PSYKIATRI	78 000,00 Øremerket Psykisk helse og rus, ansvar 200
2510333 225 OPPLÆRINGSPALN OMSORG	248 948,00 Øremerket Omsorg
2510334 216 TILTAK RUS	50 000,00 Øremerket Psykisk helse og rus, ansvar 200
2510307 PSYKIATRIFOND	362 752,32 Øremerket Psykisk helse og rus, ansvar 200
2510206 MIDLER UNGDOMMENS KOMMUNESTYRE	40 000,00 Øremerket 102/103
2510213 150 - PROSJEKTMIDLER TIL UTBYGGING	54 000,00 Øremerket 150
2510214 150 - FOND FOR Å TRYGGE OVERKAPASITET	540 415,00 Øremerket 151
2510217 100 - KOMPETANSEUTVIKLING	555 833,84 Øremerket 100
2510231 122 - DIVERSE TILSKUDD	7 000,00 Øremerket 122
2510232 150 - KOMPETANSEMIDLER BARNEHAGE	506 194,00 Øremerket 150
2510235 105 - DIVERSE TILSKUDD	10 000,00 Øremerket 105
xxxxxxx 320 - Fattigdomsprosjektet (tilførsel)	-300 000,00 Tilførsel ikke avsatt i regnskap
Summert	5 211 655,99

Disposisjonsfond

Overskudd fra 2015 på 10,4 mill. kr og budsjettet avsetning på 16,5 mill. kr utgjorde avsetningen til disposisjonsfond. 1. tertial ble det vedtatt å finansiere økte kostnader på 5,9 mill. kr. ved bruk av disposisjonsfondet.

Disposisjonsfondet utgjør ved utgangen av 2016 98,1 mill. kr. I rådmannens forslag til vedtak foreslås det at overskuddet på 28,3 mill. kr avsettes til disposisjonsfond. Det er også foreslått at 5,2 mill. kr av bundne fond avsluttes og overføres til disposisjonsfond. Med disse vedtakene vil disposisjonsfondet utgjøre 131,6 mill. kr.

Disposisjonsfond 31/12/16	98 136
Overskudd	28 287
<u>Overført fra bundne fond</u>	<u>5 212</u>
Fond etter forslag til vedtak	131 635
<i>Herav</i>	
Over/underskuddsordningen	9 962
Tilknyttet formål	12 821
Generelt disposisjonsfond	108 851

10 mill. kr av disposisjonsfondet er bundet til over-/underskudd ordningen (justert for endring i 2016), og 13 mill. kr er satt av til planlagt aktivitet. Disposisjonsfond uten forpliktelser utgjør 108,9 mill. kr.

I Handlingsprogram 2016-2019 ble målet for disposisjonsfond satt til minimum 5 % av inntekten og 100 mill. kr. Fondet utgjør ved utgangen av 2016 98 mill. kr tilsvarende 5,7 % av driftsinntekten. Med rådmannens forslag til vedtak vil fondet utgjøre 131,6 mill. kr tilsvarende 7,7 % av driftsinntekten. Dette betyr at målsatt nivå for fondet er nådd.

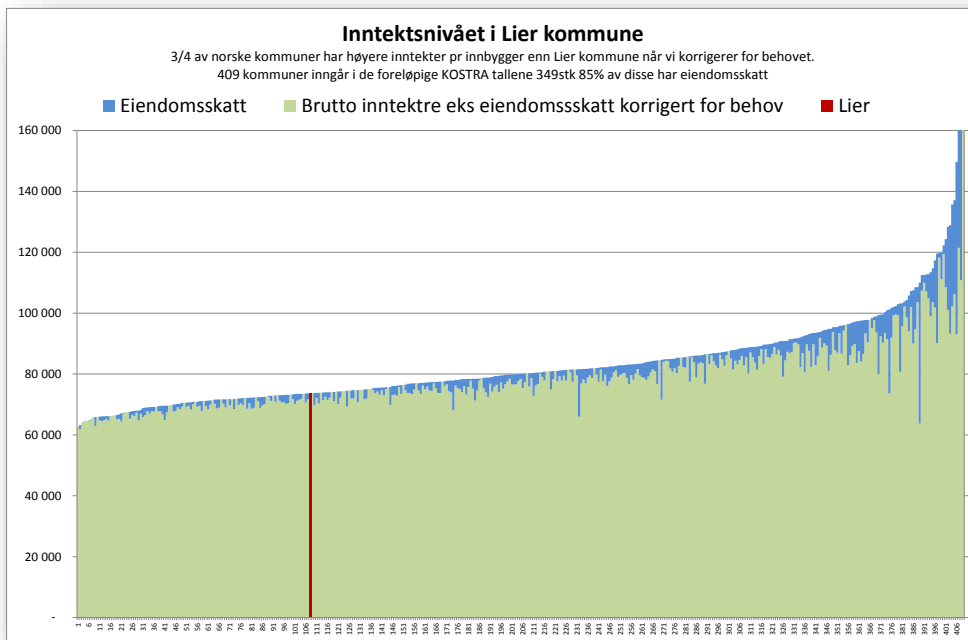
Sammenlikning med andre kommuner

Lier har moderate inntekter høye finanskostnader og relativt lave kostnader i tjenesteproduksjonen. Det er imidlertid store variasjoner i kostnadene mellom de ulike tjenestene.

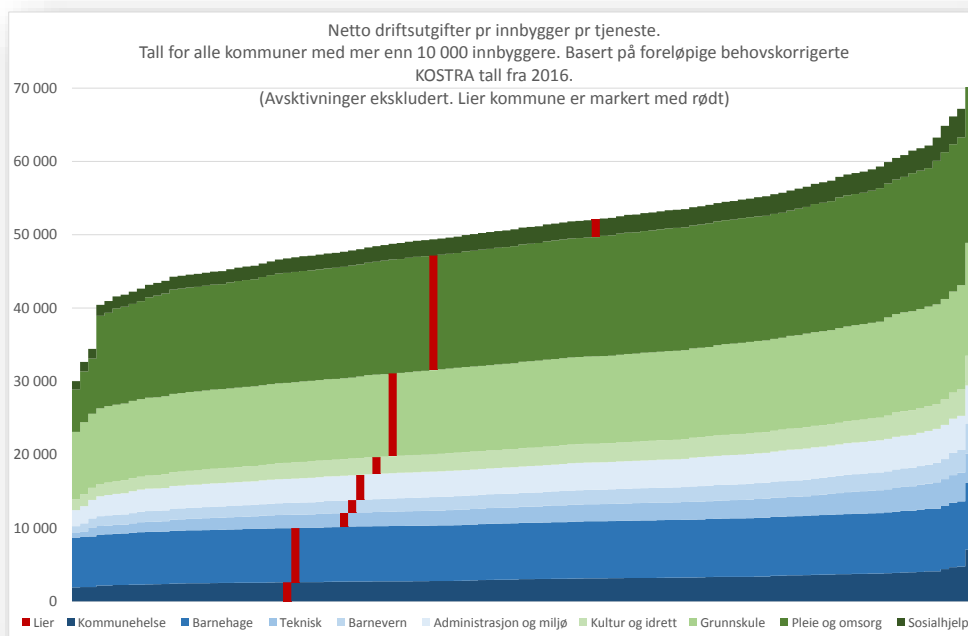
KOSTRA

De foreløpige KOSTRA tallene ligger til grunn for sammenlikningene vi har gjort i årsmeldingen.

I figuren over har vi sortert alle kommuner etter stigende inntekter pr behovskorrigert innbygger. Lier er markert med rødt i figuren. Det er krevende med mindre inntekter enn de fleste øvrige kommuner å levere kvalitativt gode tjenester. En rekke kommuner har imidlertid smådriftsulemper mm. Når vi sammenlikner kostnader ser vi derfor kun på kommuner med mer enn 10 000 innbyggere. I figuren under viser vi kostnadsnivå eks. avskrivninger pr behovskorrigert innbygger pr tjenesteområde. Igjen er tjenestene i Lier markert med rødt.

Rapporteringen er gjennomgående noe bedre for kommuner med 10000 innbyggere eller mer enn for landet samlet i publiseringen av de foreløpige tallene. Det ser imidlertid ut til å være mangelfull rapportering på pleie og omsorg for de tre kommunene som i figuren over har de laveste kostnadene til pleie og omsorg. Det kan forekomme andre feil også som ikke er like lett å se.

EGENKAPITALKONTI

1000 kr	Beholdning 2015	Beholdning 2016	Endring netto kr
Regnskapsmessig mindreforbruk	0	0	0
<i>Herav:</i>			
<i>Regnskapsoverskudd</i>	10 414	28 287	17 873
Regnskapsmessig merforbruk	0	0	0
<i>Herav:</i>			
<i>Tidl. års regnskapsunderskudd</i>	0	0	0
Udisponert i inv.regnskap	0	0	0
Udekket i inv.regnskap	0	0	0
Endringer i regnskapsprinsipp	2 633	2 633	0

Vedlegg 1 Kjønnsbalanse

Årsrapport likestilling 2016

Rapportering i henhold til Likestillingsloven, Diskrimineringsloven og diskriminerings og tilgjengelighetsloven.

Tabellene viser personer og årsverk hvor det foreligger en ansettelsesavtale på uttrekkestidspunktet. Ledige stillinger er ikke med i tallmaterialet.

	Antall personer			Antall årsverk			Kjønnsford. Ant		Kjønnsford. Årsv	
	kvinner	Menn	Totalt	kvinner	Menn	Totalt	kvinner	Menn	kvinner	Menn
Totalt 2016	1255	304	1 559	953,4	242,3	1 195,7	80,5 %	19,5 %	79,7 %	20,3 %
Totalt 2015	1191	285	1 476	912,4	226,9	1 139,3	80,7 %	19,3 %	80,1 %	19,9 %
Totalt 2014	1224	301	1 525	920,8	244,7	1 165,5	80,3 %	19,7 %	79,0 %	21,0 %
Totalt 2013	1223	341	1 564	918,1	278,1	1 196,2	78,2 %	21,8 %	76,8 %	23,2 %
Totalt 2012	1210	352	1 562	923,9	288,2	1 212,1	77,5 %	22,5 %	76,2 %	23,8 %
Totalt 2011	1196	340	1 536	911,3	273,4	1 184,7	77,9 %	22,1 %	76,9 %	23,1 %

Kjønnfordeling totalt

	Antall personer			Antall årsverk			Kjønnsford. Ant.		Kjønnsford. Årsv	
	kvinner	Menn	Totalt	kvinner	Menn	Totalt	kvinner	Menn	kvinner	Menn
Fast ansatte	1192	287	1 479	909,3	229,2	1 138,5	80,6 %	19,4 %	79,9 %	20,1 %
Vikarer	63	17	80	44,1	13,1	57,2	78,8 %	21,3 %	77,1 %	22,9 %
Totalt	1255	304	1 559	953,4	242,3	1 195,7	80,5 %	19,5 %	79,7 %	20,3 %

De kommende tabellene gjelder fast ansatte

Diff lønn i menns favør er hvor mye høyere/lavere menns gjennomsnittslønn er i forhold til kvinner

Tallet er basert på lønnsnivå pr. person og følgende formel: (menns gj.snitt.lønn - kvinners gj.snitt.lønn)/menns gj.snitt.lønn

Total stillingsstørrelse

	2016						2015			2014		
	Antall personer			Andel			Andel			Andel		
	Kvinner	Menn	Totalt	Kvinner	Menn	Totalt	Kvinner	Menn	Totalt	Kvinner	Menn	Totalt
<35%	145	39	184	12,2 %	13,6 %	12,4 %	10,6 %	12,5 %	10,9 %	11,9 %	14,0 %	12,3 %
36-49%	41	11	52	3,4 %	3,8 %	3,5 %	4,1 %	2,7 %	3,8 %	3,8 %	1,4 %	3,3 %
50-75%	216	25	241	18,1 %	8,7 %	16,3 %	18,2 %	10,2 %	16,7 %	19,2 %	9,0 %	17,2 %
76-99%	219	34	253	18,4 %	11,8 %	17,1 %	18,4 %	11,4 %	17,0 %	19,7 %	7,2 %	17,2 %
100%	571	178	749	47,9 %	62,0 %	50,6 %	48,8 %	63,3 %	51,5 %	45,4 %	68,5 %	49,9 %
Totalt	1192	287	1479	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Kjønnfordeling og lønnsforskjell - Ledernivå

	2016				2015			2014				
	Antall personer			Kjønnfordeling	Diff lønn i menns favør	Kjønnfordeling		Diff lønn i menns favør	Kjønnfordeling		Diff lønn i menns favør	
	Kvinner	Menn	Totalt			Kvinner	Menn		Kvinner	Menn		
Virksomhetsleder	38	6	44	86 %	14 %	0,03 %	83 %	17 %	0,27 %	72 %	28 %	1,73 %
Toppleder	1	2	3	33 %	67 %	8,81 %	40 %	60 %	5,06 %	40 %	60 %	5,40 %
Totalt	39	8	47	83 %	17 %	8,70 %	79 %	21 %	7,26 %	69 %	31 %	6,02 %

Kjønnfordeling og lønnsforskjell - tjenesteområder (ekskl. ledere)

Tjenesteområde	2016						2015			2014					
	Antall			Årsverk			Andel årsverk		Diff lønn i menns favør	Andel årsverk		Andel årsverk		Diff lønn i menns favør	
	Kvinner	Menn	Totalt	Kvinner	Menn	Totalt	Kvinner	Menn		Kvinner	Menn	Kvinner	Menn		
Grunnskole	388	88	476	338,6	81,0	419,6	80,7 %	19,3 %	3,1 %	81,2 %	18,8 %	3,2 %	80,3 %	19,7 %	4,9 %
Barnehage	43	3	46	35,3	3,0	38,3	92,2 %	7,8 %	-6,3 %	92,7 %	7,3 %	-10,2 %	94,1 %	5,9 %	-15,1 %
Helse og omsorg **	365	36	401	236,7	23,6	260,4	90,9 %	9,1 %	-1,0 %	84,1 %	15,9 %	-8,6 %	87,3 %	12,7 %	-6,0 %
Velferd **	276	99	375	204,4	66,2	270,6	75,5 %	24,5 %	-4,1 %	84,2 %	15,8 %	10,1 %	78,8 %	21,2 %	8,1 %
Kultur	34	20	54	22,3	13,9	36,2	61,7 %	38,3 %	-13,3 %	51,6 %	48,4 %	27,7 %	55,5 %	44,5 %	11,4 %
Infrastruktur - Bygg, VA, Vei	2	5	7	2,0	4,6	6,6	30,3 %	69,7 %	10,9 %	66,1 %	33,9 %	-7,0 %	65,1 %	34,9 %	-5,1 %
Plan/Samfunn	19	19	38	17,1	18,3	35,4	48,3 %	51,7 %	5,0 %	44,4 %	55,6 %	8,7 %	43,4 %	56,6 %	8,4 %
Fellestjenester, ledelse og poli	42	16	58	37,9	16,0	53,9	70,3 %	29,7 %	7,0 %	74,1 %	25,9 %	6,6 %	73,8 %	26,2 %	7,2 %
Totalsum*	1 169	286	1 455	894,3	226,6	1 120,9	79,8 %	20,2 %	3,1 %	80,4 %	19,6 %	3,1 %	79,9 %	20,1 %	4,8 %

* Personer som arbeider i flere tjenesteområder medfører at antallet personer i denne tabellen er høyere enn kommunens totaltall.

** Endringer i hvilke ansvar som er med i tjenesteområdet fra 2016

Kjønnfordeling og lønnsforskjell - utdanningsnivå (ekskl. ledere)

	2016						Kjønnfordeling av		Andel av fordelt på kjønn			Diff lønn i menns favør	Diff lønn i menns favør	Diff lønn i menns favør
	Antall personer			Årsverk			Kvinner	Menn	Andel av fordelt på kjønn					
	Kvinner	Menn	Totalt	Kvinner	Menn	Totalt			Kvinner	Menn	Totalt			
ufaglært	305	74	379	199,4	53,6	253,0	79 %	21 %	23 %	26 %	24 %	-1,6 %	-3,7 %	1,5 %
faglært	310	40	350	231,1	32,8	263,9	88 %	12 %	27 %	16 %	25 %	2,0 %	3,1 %	1,4 %
høgskole int. 3 år	225	54	279	194,5	44,5	239,0	81 %	19 %	23 %	21 %	22 %	1,7 %	2,7 %	5,5 %
Universitet/hs over 3 år	264	86	350	232,1	76,6	308,7	75 %	25 %	27 %	37 %	29 %	1,0 %	2,5 %	2,2 %
annet	49	25	74	37,2	19,2	56,4								
Totalt	1 153	279	1 432	894,3	226,6	1 120,9	80 %	20 %	100 %	100 %	100 %	3,2 %	3,0 %	4,8 %

* Personer med utdanning som ikke passer i gruppene, eller som ikke har fått registrert utdanningskode ved uttrekkestidspunkt

Kjønnfordeling - Fravær pga. barns sykdom

	2016		2015		2014	
	Dagsv	Fravær%	Dagsv	Fravær%	Dagsv	Fravær%
Menn	836	0,35 %	172	0,32 %	174	0,24 %
Kvinner	185	0,29 %	749	0,29 %	795	0,33 %
Totalt	1 021	0,30 %	920	0,31 %	970	0,31 %

Prosj.nr	Prosjekt	Bevilget 2016 inkl overført	Bevilgn. ut over 2016	Ekstern finans.	Totalt finans.	Brukt hittil	Påløpt i 2016	Prognose	Utføres	Framdr. i forhold til plan? ja/nei	Kostn. i forhold til plan? ja/nei	Hva som gjøres	Kommentarer
	Lier kommune												
	Vei												
2 000	Sylling fyllplass	4 800			4 800	4 173	42	4 800	2 017			Oppsamling og rensing av sigevann	Det meste av arbeidet ble utført i 2014. Det er lekkasje i et av bassengene og det vil bli brukt noe tid for å se om utetthet vil "skamme seg til". Restarbeider ble ikke utført i 2016, men er nå planlagt i 2017. Anlegget ble skadet i flom høsten 2016. Skadene skal også repareres i første halvår 2017.
2 002	Oppgradering av grusveier	1 579	5 040		6 619	1 874	1 874		2016 -		nei	Oppgradering og asfaltering	Løpende investering. Det er utført arbeider for mer enn budsjett. Merforbruk dekkes inn med bevilgning for 2017.
2 003	Trafikksikkerhetstiltak	4 950	14 820		19 770	1 057	1 057		2016 -		nei	Trafikksikkerhetstiltak	Løpende investering. For 2016 er det bevilget mer penger enn Viva greier å produsere for. Det er ikke nok klargjorte prosjekter. Plan for 2017 ventes ferdig i april / mai.
2 004	Mindre anlegg vei	1 354	3 360		4 714	290	290		2016 -			Mindre anleggstiltak på vei	Løpende investering. Tiltak ikke definert.
2 005	Veg og gatelys	2 747	1 680		4 427	3 016	3 016		2003 -			Utbedring av vei- og gatelys	Løpende investering for dekkasje i vei- og va-prosjekter. Kvikksølvholdige armaturer skal utfases. Prosjektet vil finansiere nye armaturer der kvikksølvarmaturer har slukket.
2 008	Veilsoppgradering	6 756			6 756	2 234	130		2010 -			Veilsoppgradering	Det skal utarbeides plan for oppgradering av veils. Det er bestilt sak i Handlingsprogrammet for 2016 - 2019. Planarbeidet gjennomføres som en del av hovedplan vei.
2 009	Utbedring S.Eggevei og Baneveien	7 560	4 050		11 610	6 621	36	11 610	2011 -			Veiforsterkning og asfaltering	Prosjektet er delt opp i etapper. Det var et overforbruk for 2015 og det er ikke gjennomført anleggstiltak i 2016.
2 013	Oppryddingsprosjekt i forhold til grenser / eier	630	650		1 280	0	0	1 280	2014 -			Opprydding i grenseforhold	Det er gjort noe kartlegging. Utførelse vil starte i 2017.
2 015	Bekkegjennomføringer Baneveien	1 500			1 500	934	8	1 500	2014 -			Utbedring av stikkrenner	Arbeidet ble påbegynt i 2014 og følger utbedringsarbeidet på Baneveien.
2 016	Utbedring av bruer iht rapport av desember 2012	2 601	3 090		5 691	471	12		2014 - 2019			Utbedring av bruer	Arbeid ble påbegynt i 2014. Bevilgning er delt opp over flere år. Noe midler vil bli spart til et større tiltak i 2017.
2 018	Eikseterveien mellom Vestskeiveien og Sognaveien	2 500	2 500	720	5 720	1 620	296	5 720	2015 - 2018			Opparbeidelse av fortau	Bevilgningen er delt opp over 4 år og arbeidet skal utføres etappewis. Detaljprosjektering av bro og resterende veistrekninng pågår. Prosjektet har avdekket behov for nye grunnundersøkelser. Dette vil fordyre og forsinke prosjektet. Neste etappe er planlagt gjennomført i 2017.
2 019	Grottegata oppgradering	4 000			4 000	228	228	4 000	2015 - 2016		nei	Oppgradering av vei	Geoteknisk rapport er ferdig. Det skal gjennomføres ny vurdering i forhold til tiltak.
2 020	Årkvislaveien oppgradering	2 000	3 000		5 000	186	0	4 000	2015 - 2019		nei	Veiforsterkning og asfaltering	Det er tilkjørt noe steinmasser for mellomlagring. Det skal gjennomføres ny vurdering av tiltak.
2 021	Sykelvei på gammel jernbanetrase	5 500			5 500	1 080	1 080	7 700	2016 - 2018		nei	Opparbeidelse av gang- og sykkelvei som forbindelse mellom gammel jernbanetrase og Heggtoppen.	Dette er et prosjekt i regi av Buskerudbyen. Prosjektering pågår. Forventet anleggsstart er april 2017. Det er forsinkelser pga kvikkleirefun og flomproblematikk. Estimert sluttprognoose er høyere enn bevilget ramme. Prosjektet kan ikke legges ut til konkurranse før den økonomiske rammen justeres. Forholdet tas opp med kommunen. Grunneieravtaler er krevende og kan forårsake forsinkelser.
2 025	Belysning på gml. Jernbanetrase, Lierbyen - Drammen	3 750			3 750			3 400	2016 - 2017			Belysning av gang- og sykkelvei	Prosjektet finansieres av midler fra Buskerudbyen. Arbeidet startet høsten 2016 og skal være ferdig våren 2017.
2 024	Utarbeidelse av hovedplan vei	400			400	0	0		2 016			Utarbeidelse av hovedplan	Strategisk plan er politisk behandlet. Tiltaksplan, gatebruksplan for Sylling og kartlegging av manglende g/s-veinett gjenstår og skal legges fram for politisk behandling i mai 2017.

Prosj.nr	Prosjekt	Bevilget 2016 inkl overført	Bevilgn. ut over 2016	Ekstern finans.	Totalt finans.	Brukt hittil	Påløpt i 2016	Prognose	Utføres	Framdr. i forhold til plan? ja/nei	Kostn. i forhold til plan? ja/nei	Hva som gjøres	Kommentarer
	Vann og avløp												
2500	Mindre anlegg vann	4 814	7 410		12 224	0	4		2000 -			Mindre anleggsiltak på vannforsyningen	Løpende prosjekt. Tiltak ikke definert.
2501	Sanering Nøste - Drammen (vei, vann og avløp)	24 890	19 290		44 180	1 808	721	26000	2015 -	nei		Sanering av vei, vann og avløpsanlegg	Det arbeides med utarbeidelse av forprosjekt. Forprosjektet har blitt forsøkt pga forhold hos eksterne aktører, grunnere og sykdom internt. Forprosjektreport er estimert ferdig i desember 2017.
2504	Sanering Reistadlia (vei, vann og avløp)	59 930			59 930	73 550	26 081	59930	2010 - 2016			Sanering av kommunale vann- og avløpsledninger og oppgradering av vei	Prosjektarbeidene er ferdige, men det er noe gjestående arbeider i forbindelse med flomdeleggeser. Det er reklamasjon på asfaltarbeider og det er tvist med entreprenøren i forhold til sluttoppgjør. Oppgitt finansiering gjelder kun vann- og avløpsfinansiering. Midler til veioppgradering, veis og bidrag fra andre kabeletater er ikke medregnet i finansieringen. Det er derfor avvik mellom finansiering og prognose.
2505	Lierkroa / Husebysletta	12 060			12 060	626	389	12060				Sanering av kommunale vann- og avløpsledninger. Tilknytning av nye abonnenter.	Andbuds konkurranse er gjennomført. Det er planlagt oppstart av anleggsutførelse i mars / april 2017.
2506	Tronstad, renseanlegg og sanering	14 966			14 966	3 652	1 111	14900				Nytt renseanlegg og sanering av ledningsnett	Det har vært et omfattende arbeid med prosjektering og plassering av anlegget. Avtale om tomt er nå på plass og nabovarsler er sendt. Det er planlagt å legge ut andbuds konkurranse i mars 2017.
2507	Hovedplan vann, lekkasjetap/beredskap/priv.	6 442	30 200		36 642	975	697					Bevilgning i henhold til temaplan	Løpende investering. Tiltak er ikke definert. Tiltak spesifiseres i ny hovedplan VA.
2508	Vannledning Sylling - Tronstad	28 000			28 000	781	193	28200	2013 -			Utskifting av vannledning og ny avløpsledning	Prosjektering er ferdig og konkurranse på anleggsentreprisen er planlagt annonsert i februar 2017. Prosjektet må sees i sammenheng med "Tronstad, renseanlegg og sanering". Det er utfordringer med grunneieravtaler.
2510	Sanering Engersand	6 000	25 000		31 000	15	15	31 000	2016 - 2018			Sanering av vei, vann og avløpsanlegg	Det samarbeides med utbygger i forhold til felles anlegg. Prosjektering for eksisterende bebyggelse startes tidlig i 2017.
2512	Mindre anlegg avløp	17 116	9 860		26 976	60	60		2000 -			Mindre anleggsiltak på avløpsanlegg.	Løpende prosjekt. Tiltak ikke definert.
2513	Klimaendringer/brukerinteresser/vann kval (løpende inv.)	6 230	22 060		28 290	0	0		2010 -			Bevilgning i henhold til temaplan	Løpende investering. Tiltak er ikke definert. Tiltak spesifiseres i ny hovedplan VA.
2514	Oppgradering Limes kloakkrenseanlegg	24 010			24 010	13 345	7 485	24010	2010 - 2017	nei		Renovering og oppgradering av arbeidsforhold	Entreprisearbeidene pågår. Det er en forsikning på ca 4 uker. Forsiknelsen har liten betydning. Tiltaket har fått tilleggsfinansiering i Formannskapet sak P S4/2016.
2516	Sylling renseanlegg, oppgradering	14 000			14 000	13 821	236	14300	2010 - 2015			Oppgradering av renseanlegg	Entreprisearbeidene er ferdig, men det gjenstår noen mindre tilpasninger. Det er tidligere signalisert et merforbruk på 0,7 mill kr. Det ser ut til at det ikke vil bli bruk for hele beløpet. Det er gjort avtale om at merforbruket skal dekkes inn med omdisponering innenfor bevilgede midler.
2517	Sjåstad renseanlegg, oppgradering	6 880			6 880	10 228	41	10500	2013 - 2015			Oppgradering av renseanlegg	Prosjektet har ikke vært fullfinansiert og det ble meldt inn behov i forbindelse med HP 2015 - 2018. Behovet ble ved en feil ikke medtatt. Det er gjort avtale om at merforbruk skal dekkes inn med omdisponering innenfor bevilgede midler. Entreprisearbeidene er ferdig, men det gjenstår noen utomhusarbeider.
2518	Tiltak overvann Sjåstad	5 210			5 210	659	127	5 210	2015 - 2016			Fjerne fremmedvann til renseanlegget	Detailprosjektering pågår. Vannledning på strekningen fra renseanlegget til skolen må skiftes i samme prosjektet. Vannledningen er finansiert i HP 16 - 19 med 1,5 mill kr. Det er foreløpig usikkerhet i forhold til prognostisert sluttsum.
2519	Kap.økning og mod. av pumpestasjoner på Lierskogen.	6 000			6 000	727	509	6 000	2015 -			Rehabilitering og kapasitetsøkning	Detailprosjektering er ferdig og andbuds konkurranse legges ut i februar 2017. Omdisponering av midler er gjort i 1. tertial 2016. Prosjektet er tillært 3 mill kr.
2521	Kanada	15 000	33 000		48 000	7 733	6 839	48200	2015 - 2018			Avklokkering av bebyggelse og ny vannforsyning	Anleggsentreprise pågår. Ferdigstiltele er estimert til august 2018.
2523	Revidering av Temaplan / Hovedplan	2 700			2 700	899	525	2 700	2015 - 2016			Ny hovedplan	Arbeidet er ferdig.
2524	Sanering ledningsnett Tveita	1 020	9 090		10 110	0	114	25000	2016 - 2017			Sanering av ledningsanlegg	Nytt kostnadsoverslag er utarbeidet og det er avdekket behov for tilleggsbevilgning. I Handlingsprogram 2017 - 2020 er det bevilget 26 mill kr og bevilgning er i overensstemmelse med prognosen.
2526	Holmen pumpestasjon - reetablering				0	3684	1101	5500	2013 - 2015			Ny pumpestasjon	Holmen pumpestasjon havarete høsten 2013. Arbeidet med ny permanent stasjon er ferdig og overtatt. Det er gjort avtale om at prosjektet finansieres med omdisponering innenfor bevilgede midler.
2528	Industrigata - rehabilitering av ledninger	3 200			3 200	2 024	2 024	3 200	2016			Rehabilitering av avløpsledning	Første del av prosjektet er gjennomført. Siste del gjennomføres første halvår 2017.
2529	Sylling renseanlegg, utslippsledning	500	5 000		5 500	336	336	10 500	2 016			Ny disponering av avløpsvannet fra renseanlegget	Ny søknad om utslippspunkt for renseanlegget er under behandling hos forureningsmyndigheten. Eksisterende utslippstillatelse er forlenget til 31. desember 2017. Det er bevilget 5,0 mill kr i 2017. Total bevilgning er da 10,5 mill kr.
2530	RV23 - utskifting av vannledning	1 000	18 000		19 000				2016 - 2018			Erstatte gammel vannledning	Prosjektet følger framdriften til Statens vegvesen. Prosjektet er startet, men det er ikke mottatt regninger enda.
2531	Interregionalt nødvanssamarbeid - innkjøp av utstyr	250			250	0	216	225	2 016			Ivareta kommunens ansvar for distribusjon av nødvan	Utstyret er levert og det er gjennomført opplering. Ferdig
	Garsjø og Løken (dammer) , revurdering	500			500	0	0	500	2 016			Revurdering av dammer	Nye flomberegninger er gjennomført.